

8-9

MLA DIKA

1972

MLADIKA

IZHAJA VSAK MESEC

1972 leto XVI. števil. 8-9

VSEBINA

Pozdrav naši šoli	121
Ivana Placer: Sivi gospod	122
lr: Naša prisotnost	122
Alojz Rebula: »Drevo na samem je omahnilo«	124
Anton Kacin: Vinko Vodopivec	125
Ves narod je začutil bolečino	127
Šesti zamejski tabor slovenske mladine	129
Kako živeti brez gospodinjske pomočnice	132
Ivan Peterlin: Olimpijsko zmago slavje in razočaranje	133
Jure Koritnik: V tvojih očeh	134
Intervju s prof. Bednarikom o škofu msgr. Fogarju	135
Jurij Koritnik: Vem, deklica	136
Martin Jevnikar: Zamejska in zdonska literatura	137
Jure Koritnik: Resnica in sanje, Mladim, Misli	138
Vrtovi muz: knjige, gledališče	139

Revijo izdaja uredniški odbor: Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavc, Franc Mlajc, Sergij Pahor, Jože Peterlin (glavni urednik), Zora Tavčar, Maks Šah, Drago Štoka in Edvard Žerjal (likovna oprema)

Zunanja oprema
EDVARD ŽERJAL

Vsi pisci in uredniki sodelujejo brezplačno

Uredništvo in uprava: 34133 Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189 - Poduredništvo v Gorici: SKAD

Poštni tekoči račun 11/7019
»Mladika« - Trst

Registrirano na sodišču
v Trstu št. 193

tisk »graphart« trst, rossetti 14
telefon 77 21 51

75 LETNICA akademskega kiparja Franceta Goršeta

Koncem septembra je dopolnil 75 let življenja akademski kipar France Gorše. Kljub tej visoki obletnici je izredno mlad in prožen. Kljub velikemu delu, ki ga je kot umetnik opravil, je ves navdušen za delo tudi danes in ima pred seboj nove načrte.

Za življenjski jubilej je bila pripravljena v Kostanjevici razstava jubilarntovih kiparskih del. Umetnostna galerija je izdala zelo lep in bogat katalog, v katerem so navedene 604 umetnikove stvaritve. Za razstavo so izbrali ob umetnikovem sodelovanju njegova najboljša dela, ki so bila dosegljiva, tako iz Slovenije, s Primorske, Goriške in iz Koroške, dela iz galerij, iz državnih in družbenih poslopij in od privatnikov. Tako je bila razstava res zelo izbrana in skrbno urejena. V razstavnem katalogu je napisal uvod — poslednjo umetnostno razpravo v življenju — akademik in veliki umetnostni zgodovinar France Stele, ki ni dočakal, da bi bila razstava odprta.

Zgodilo se je namreč nekaj: nekdo je preprečil odprtje galerije. Tako je ostala Goršetova razstava-nerazstava.

Vendar je umetnik Gorše kljub tej grenki kaplji lahko vesel. Tisti, ki razumejo umetnost in jo cenijo, so mu razstavo pripravili, katalog je bil tiskan z javnimi sredstvi, saj je naravnost razkošen, o razstavi so že pisali kritiki in poročevalci, domači in tuji: kipar France Gorše je pokazal sad svojega življenjskega dela, ki je bogato in obilno. Dobil je mnogo priznanj, prejel mnogo izrazov občudovanja in hvaležnosti.

Tudi Goršetov učitelj Meštrovic se je bil vrnil iz Amerike, potem je znova odšel, a mrtvega so prepeljali in pokopali v domovini in danes je njegov sloves obenem sloves domovine. Nemalokdaj jugoslovanski državniki poklanjajo njegova dela kot največjo dragocenost tujim državnim gostom.

Mojster Gorše, ki ste del svojega življenja preživeli tudi v Gorici in Trstu, ki ste na liceju France Prešeren v Trstu po vojni poučevali umetnostno vzgojo in izklesali iz kraškega marmorja pesnikov kip, ki krasi licej, mojster, za Vašo 75-letnico Vam kličemo: Na mnoga zdrava leta, polna življenjske in ustvarjalne sile!

Posamezna številka Mladike stane 250 lir. Celoletna naročnina 2500 lir. Letna naročnina za Jugoslavijo 50 din. Letna naročnina za druge države je 6 US dolarjev ali enakovreden znesek v tuji valuti.

Dijaki srednje šole Ivan Cankar po končani začetni šolski maši

Pozdrav naši šoli

Saj nismo pozabili, da je naša šola eden največjih zakladov, ki jih imamo. Šola v materinem jeziku, z vsemi svojimi uspehi in nedostatki, z najmanjšimi učenci v otroškem vrtcu, v osnovni in srednji šoli, in naših višjih srednješolskih zavodih. Šola z lepim številom učiteljev, profesorjev, ravnateljev in tehničnim šolskim osebjem, z organizatorji našega šolskega življenja. Ob vsej pomanjkljivosti šolskega sistema, ob žrtvah starih pedagogov, ki odhajajo v slabo poplačan pokoj in še ob vsem drugem, naša šola vendarle zori in nudi mladini izobrazbo in vzgojo, da lahko nadaljuje študij na univerzah ali da stopa že prej v poklice. V materinem jeziku poučuje in goji lepo in čisto govorico ter razvija njuno lepoto.

Začenjamo novo šolsko leto, leto 1972-1973! Pozdravljeni učenci, dijaki in vzgojitelji! Želimo vam vsem mnogo notranjega zadovoljstva in zadoščenja v nastopajočem delavnem letu. Mnogo prijateljske povezanosti, mnogo plemenitega tekmovanja, zorenja in priprave, da bomo lahko kot osebnosti vsak na svojem mestu služili svojemu narodu kot izobraženi in izkušeni delavci, zaradi česar nas bodo vsi cenili in spoštovali.

Tudi v letošnjem šolskem letu nikdar, noben dan ne pozabimo, kako nekaj velikega je naša šola. Skrbno čuvajmo njen ugled, nikdar je ne ponižujemo na raven pouličnega kričanja, spoštujemo drug drugega in, kar koli kritiziramo na šoli, kritizirajmo tako, da ne bomo nikdar šole teptali v blato, ampak jo vedno dvigali in boljšali.

Zore nam novi kadri šolnikov. Pomagajmo jim, učenci, da bodo z nami lahko ustvarjali vsak dan boljšo šolo. Šola, ki jo je po tolikih letih dela fašizem uničil, je po zadnji vojni znova vstala; ta šola je še vedno mlada in si mora vsak dan znova nabirati izkušenj in spoznanj in tako zoreti. K tej rasti pomagajmo vsi! Tudi starši, s tem, da se zanimate za napredek svojih otrok. Pojdite med šolskim letom večkrat na pogovor z učitelji in profesorji, povprašajte vsak dan svoje otroke doma, kaj je bilo novega v šoli. Navajajte sinove in hčere k učenju doma in razložite jim, kako je to potrebno, pojasnite pa tudi svojim otrokom tisto, kar jih v šoli moti, vi boste to bolje razumeli. Če čutite, da je kaj nápak, pojdite se posvetovat v šolo. Dom in šola bosta skupno tudi največje nedostatke v soglasju najbolje popravila.

Vstopimo tedaj, učenci in šolniki, veseli in z najboljšimi nameni v šolska poslopja, vsa slovenska skupnost pa vas v enakem razpoloženju spremlja in pozdravlja.

Studijski dnevi v Dragi: vikar dr. Lojze Suštar predava

Naša prisotnost

Na pragu jeseni moramo omeniti v naši reviji vsaj tri zelo pomembne dogodke: študijske dneve v Dragi, manjšinski kongres v Trbižu in evharistični kongres v Vidmu.

ŠTUDIJSKI DNEVI

Letos so bili že sedmo leto študijski dnevi v Dragi. Ideja, ki jo je imelo Društvo slovenskih izobražencev v Trstu od vsega začetka, da bi namreč slovenski izobraženci našli nekje svoboden prostor, kjer bi v srčnosti in medsebojnem spoštovanju različnih pogledov in ideoloških usmeritev, razmišljali in razpravljali o narodnem stanju in o bodočnosti naroda. In da bi odhajali iz tega skupnega srečanja vsak na svoje mesto s prepričanjem, da more in mora vsak slovenski izobraženec, pa naj živi kjerkoli že, nekaj storiti za svoj narod in da se mora vsak trenutek čutiti del tega naroda. Misel je za tistega, ki svojemu poreklu ni odml, popolnoma jasna in sprejemljiva. Da je tako, kaže udeležba, ki je vsako leto večja. Letos je dosegla rekordno število — okoli petsto udeležencev. V kolikor so mogli organizatorji točno voditi evidenco, je bilo razvidno, da jih je bilo največ s Tržaške in Goriške, potem iz drugih predelov naše dežele — iz Beneške Slovenije, Kanalske doline in iz nekaterih krajev Itali-

Ivana Placer **Sivi gospod**

Sele ko sta izstopili iz openskega tramvaja, sta se zavedeli, da jima sledi neznan in vendar v podzavesti znan gospod v dolgem sivem plašču. Spomnili sta se, da sta ga nekje že srečali, toda točno kje in kdaj, tega nista vedeli. Obe sta imeli isto misel, toda nista prišli z njo na dan. Sklenili sta, da preživita tisti soparni nedeljski popoldan v miru, sprehajajoč se po kraški cesti, ki je bila tisti dan kot vele mestna avenija: črni lakasti čevlji z visokimi petami so se spotikali ob kraški apnenec, dragoceni klobuki so valovali pod borovimi vejami, krzneni plašči so bahaje se in vendar otožno gledali visoko gor k vevericam, ki so se podile po najvišjih vejah, mavrica parfumov se je razpenjala nad krvavordečim rujem.

Želeli sta se pogovarjati o raznih stvareh, zato sta se zatekli v naravo. Toda neprestano so jima prihajala naproti brezbarvna mračna obličja, ki so ju površno, a vendar temeljito opazovala ter jima nemo šepetala, da se z njimi vsemi sprehaja gospod v dolgem sivem plašču.

In tako sta se tudi sami nemo pogovarjali in druga drugi nemo zaupali, da jima je žal take molčečnosti, ko pa sta bili le nekaj ur prej po telefonu tako navdušeni, da obiščeta nedeljski Kras. Nedelja, nedelja. Ves teden sta se pravzaprav menili, da si v nedeljo želita razvedrila.

Pa se jima je nenadoma prikazal Sivi gospod.

Spogledovali sta se, se druga drugi nasmihali, globoko v sebi pa si je vsaka želela nazaj, nesmiselno je bilo, da tako pasivno prenašata sivino, ki jima je sledila. Toda noge so ju avtomatično vodile naprej. Čutili sta, kako se vroča sopara dviga iz kamenja neposredno skozi čevlje v utrujene gležnje, meča, kolena. Noge so postajale težke, razum je začel zehati, lasje so se lepili na potno čelo, vsak

košček blaga, ki sta ga imeli na sebi, jima je bil odveč. Torbica je nemarno visela čez ramena in bingljala ob telesu. In noge so vodile naprej.

Toda — kaj je sploh hotel Sivi gospod? Kdo ga je sploh poklical? Zakaj ne gre svojo pot? Ali da bi vsaj prišel zraven ter jasno in odkrito povedal, kaj misli, kaj želi. Ne. Molče se je sprehajal, tiho kot po bombažu. Nihče ga ni slišal, morda marsikdo niti opazil, a čutiti ga je bilo in to silno. Siva meglica, v katero je bil odet, je istočasno privlačevala in odbijala; kakor magnet. Dim, ki se je spiraloasto vil iz njegove pipe, se je razlival po zraku in se tesno ovijal okoli duš.

Ze dobro uro sta se sprehajali.

»Se vrneva?«

»Greva!«

Upali sta, da ne bo stopil na tramvaj. Zaman.

V mestu sta izstopili. In še je hodil za njima. Polaščala se ju je tesnoba, nemir, nestrpnost. Niti nasmihali se nista več druga drugo. Z zaprašenimi čevlji in gorečimi nogami sta strastno stopali po vročem asfaltu. Žive duše ni bilo nikjer. Tu pa tam je švignil avtomobil. Trgovine zaprte, bari zaprti, vsa okna zaprta. Le kinos dvorane so s široko odprtimi usti prežale na redke mimoidoče in jih slastno vabile v svoja temna žrela.

Neskočen se jima je zazdel čas, ko sta se sprehajali. A minilo je le nekaj ur. Besed pa ni in ni bilo. Samo misli. In vse posvečene Sivemu gospodu. Večkrat sta se ozirali, da bi ga pogledali, a vsakokrat se jima je spretno izmaknil izpred oči, vedno je bil tam, kamor pogled ni mogel seči.

Prižgale so se prve večerne luči. Barkovlje so bile videti ena sama dolga, bleščéča se demantna verižica, položena na tla tik morja.

Z večerom je prenehala tudi sopara in zapihal je hladen, svež zrak.

Z vdano dušo sta že sprejemali sivo družbo.

»Jutri je ponedeljek.«

»Da, spet se začne teden.«

»In ista drajna.«

»Dan za dnem.«

»Pa saj bo potem spet nedelja.«

»Da. Bo.«

»In bova kam šli.«

»Da. Veš kaj, na Kras bova šli.«

»Prav.«

»Če bo lepo vreme, seveda.«

»Seveda.«

»Saj si bova telefonirali, kajne?«

»Da.«

»Zdaj je že pozno.«

»Greva domov?«

V trenutku, ko sta si pogledali v oči, sta se začutili kakor v valujočem brezračju. Vse je nenadoma bilo brez teže, vse absurdno in vendar normalno. Kakor bi nihali v blaženem brezvetrju. Sivega gospoda ni bilo več.

Brez besede je izginil. Brez razlage ali opravičila k svojemu čudnemu vedenju. Kar tako.

In ravno sedaj, ko je bil nedeljski dan pri kraju. Sedaj, ko se je že najavljal ponedeljek s svojim življenjskim živzavom. In za njim torek, sredo... Pa nista bili posebno prizadeti. Zdaj ni bilo časa, da bi mislili na to, vse misli so bile sedaj usmerjene v jutrišnji delovni dan. Da, treba je bilo misliti, kaj bo jutri.

Dalje str. 140

je. Manj kot navadno je bilo udeležencev s Koroške in iz Slovenije, več jih je bilo iz evropskih držav in tudi več z neevropskih celin.

Predavanja so potekala po predvidenem načrtu, le da sta manjkala dva predavatelja iz Slovenije, kar pa so organizatorji pravočasno nadomestili tako, da je bil ves čas študijskih dni do konca izpolnjen. Tudi razprava je bila letos živahnejša kot prejšnja leta, stvarna in akademska.

Začetka študijskih dni se je udeležil deželni odbornik Nereo Stopper. Njegov pozdrav objavljamo na drugem mestu. Časopisje in radio ter radiotelevizijska je v splošnem objektivno in stvarno poročalo o zborovanju. Poročila je tržaška radijska postaja, jugoslovanska televizija, Primorski dnevnik, slovenski tednik in Italiji in v Avstriji. Naš tednik-kronika, ljubljanska Družina in Tedenska tribuna, od italijanskih listov smo zasledili poročilo v Meridianu. Vsa ta poročila so bila dosti obsežna in objektivna. Edini časopis, ki ni videl nobene pozitivne mrvice v študijskih dneh, je bilo tržaško komunistično Delo.

Predavali so: dr. inž. Boris Sancin o idejnem pluralizmu, škofov vikar v Churu v Švicah dr. Lojze Suštar o svobodi vesti kot izrazu človekovega dostojanstva; narodnostnostanje na Koroškem, v beneški Sloveniji, na Tržaškem in Goriškem so prikazali dr. Jožko Tischler, župnik Emil Cencič in dr. Damjan Pavlin. O spremenljivosti in nespremenljivosti vrednot pa je govoril pisatelj Alojz Rebula. V nedeljo dopoldne je škof dr. Janez Jenko somaševal s sedmimi duhovniki, ki so prišli iz različnih krajev, kjer živimo Slovenci in je bila to resnična podoba slovenske Cerkve.

Prepričani smo, da so letošnji študijski dnevi znova utrdili naše medsebojne krvne vezi in da smo odhajali vsak na svoj dom v prepričanju, da se študijski dnevi morajo nadaljevati tako, kot so zamišljeni.

Osmi študijski dnevi bodo prihodnje leto in sicer 1. in 2. septembra. Predavanja lanskih študijskih dni so izšla v zborniku, letošnja pa so v pripravi za tisk.

KONGRES EVROPSKIH MANJŠIN

Malo po študijskih dneh so se zbrali v Trbižu, oziroma v Žabnicah predstavniki evropskih manjšin, ki so včlanjene v organizaciji FUENS. Podpredsednik te zveze je profesor dr. Vospernik, koroški Slovenec. Slovenskemu predstavništvu v FUENS je uspelo prepričati odbor te manjšinske organizacije, da je bil letos kongres v Kanalski dolini. Tako je bila dana možnost, da je bila mednarodna javnost seznanjena predvsem in v prvi vrsti o položaju

Dalje str. 140

Alojz Rebula »Drevo na samem je omahnilo«

Dan je upognil zlato hrbtenico. Drevo na samem je omahnilo. Cene Vipotnik je umrl. Ne vem, kolikokrat po vojni je tako kakor ob tej novici prešinel slovenski kulturni prostor občutek, da je slovenska kultura izgubila več kot literata, da se je od nje poslovil izjemen duh in izjemno srce, pesnik, kakršnih ni več, pesnik po milosti božji...

S Cenetom Vipotnikom je legel v grob predstavnik tiste naše ne najstarejše kulturne generacije, ki je dozorevala v letih tik pred drugo svetovno vojno: generacije torej, ki jo je preveč zajela tragika tistega časa, da bi se mogla na kulturnem območju izživljati s praznim lepoumnijstvom, kaj šele z izzivajočo perverzijo.

Cene Vipotnik se je rodil pred slabimi šestdesetimi leti v Zasavju, v rudarskem Zagorju, kamor se tudi vrača njegov pesniški spomin. Po gimnaziji je doštudiral germanistiko na ljubljanski univerzi in med okupacijo nastopi službo kot profesor na Rakeku. Dotlej se je bil že uveljavil kot pesnik, saj je bil najveljavnejši poetski sotrudnik Kocbekove krščansko-socialistične revije Dejanje. To je bil nov glas v slovenski poeziji, ki je elementarnost čustva žlival v kar klasično izklesano pesniško obliko. Tragično gradivo njegovemu tenkočutnemu doživljanju je pozneje doprinesla izkušnja taborišča, kjer je bil interniran, in sicer furlanski Gonars. Žičnata pregrada, opustošenost lesenih barak, tavajoče sence taboriščnikov — tudi te podobe spadajo k bistvenim prvinam Vipotnikove pesniške pokrajine. Po vojni se Vipotnik ni vrnil v profesorsko službo, ampak se je zaposlil v redakciji Cankarjeve založbe, kjer je z njemu lastno dojemljivostjo razbiral najboljše nove glasove v slovenski literaturi od pesnika Zajca do pisatelja Zidarja.

Po vojni je čakal skoraj deset let, da je izdal svojo edino knjigo, pesniško zbirko Drevo na samem. Posebno danes, ko sili pesnikovanje v že neokusno superprodukcijo, je to dejstvo samo na sebi dovolj zgovorno. V Cenetu Vipotniku, v tem tihem očarljivem človeku, ni bilo sence kaknega kulturnega ekshibicionizma. Še več, njegova zadržanost je že silila na tisto mejo, ko začne ustvarjalca moriti pretirana samokritičnost. Kako je sporočilo te knjižice seglo globoko v zavest ljubiteljev slovenske poezije, dokazuje dejstvo, da je doživela — kar je za slovensko pesniško zbirko rekord zase — kar tri izdaje.

Potlej je Vipotnikov glas v slovenski kulturni srenji tako rekoč utihnil. Morala ga je izzvati kakšna polemika, ki se je izrecno dotikala njegovega redaktorskega dela, da se je oglasil v javnosti. Pač pa ljubitelji poezije niso prezrli njegovega imena — poleg Draga Šege in Jožeta Kastelica — na čelu velike antologije slovenske poezije, ki je izšla pred leti. In ni dvoma, da gre tudi Cenetu Vipotniku zasluga, da antologija prinaša pretehtan izbor najboljšega od narodne pesmi do sodobnikov. A sicer je Cene Vipotnik ostal ves čas prav do smrti nekako v ozadju našega literarnega dogajanja: duhovni aristokrat, ki je

prav tako štedil z javnimi nastopi kakor s knjigami — tudi prevod je pustil za sabo samo eden, »Njeno življenje« Guya de Maupassanta...

PŪSTA ZEMLJA — ZVEZDA UBOGIH — SVITANICE — tako je poimenoval tri cikle, v katere je zajeto zamolklo in vendar prefinjeno, elementarno in vendar prosojno šumenje njegovega samotnega DREVESA. To je pesnik, ki se mu sredi modernega stehniciziranega sveta ne zdi nevredno pogovarjati se z Zemljo, soncem in vetrovi. Ki se mu sredi sodobne razčlovečenosti prav tako ne zdi nevredno zapisati, da nad vsemi svetlobami sveta najlepše sije LUČ SRCA. Ki se sredi našega areligioznega veka v klasičnem sonetu obrača v molitvi k večnemu Mojstru, ki je hotel, da se njegova medla glina razsvetli v pesem...

V tehničnem pogledu lahko rečemo, da je Cene Vipotnik s prefinjeno dovtetnostjo asimiliral tako rekoč vse akorde slovenske poezije, od Prešernove personifikacije do Gradnikovega enjambementa. Njegov boj za obliko ga včasih dovede do prave izrazne krčovitosti. A kjer se sprosti, se Cene Vipotnik zažene do vrhuncev, kakršne je slovenska lirika redko dosegla, pa naj gre za pesem v spomin umrlemu sinku, napisano v narodni štirivrstičnici, ali za prefinjeno impresijo, kakršna je na priliko pesem Jutro otožnega ribiča.

Vipotnikova poezija bo ostala v slovenski literaturi kot nadvse dragocen vrh, ki je v zlahtnem ravnovesju ujel v svoje samotne sklade sijaj zemlje med Savo in Javornikom in sijaj srca med obalo zemeljskega in obalo večnostnega.

France Gorše: Molitev

Anton Kacin

Vinko Vodopivec (skladatelj)

spominski zapisi
iz naše
bližnje preteklosti

»V naši ljudski duši je globoko zasidrana ljubezen do lepe pesmi,« je zapisal Vinko Vodopivec leta 1924 v oceni prvega koncerta prosvetnega društva Mladika v Gorici. S temi besedami je označil osnovni ton svojih neštetih skladb, namreč ljubezen do lepe ljudske pesmi.

Življenjepis tega plodovitega skladatelja je preprost. Rodil se je v Ročinju v Soški dolini dne 16. februarja 1878. Njegov oče, ki je bil učitelj, je imel doma klavir ter je nedvomno včasih igral. Pri tem se je Vinku prav zgodaj v otroških letih zbudilo prirojeno, a še skrito veselje do glasbe. Na očetovem klavirju se je vadil sam, kadar očeta ni bilo doma. Bil je torej od vsega početka samouk. Pozneje je oče najbrž spoznal, da Vinka glasba privlačuje. Ko se je družina preselila v Podgoro pri Gorici, je bil Vinko v dvanajstem letu. Takrat je že spremljal na orglah petje v župni cerkvi. Ko je bil v gimnaziji v Gorici, ga je poučeval v glasbi D. Fajgelj. Potem se je izobraževal spet sam po raznih knjigah. V poznejših letih je obžaloval, da mu razmere v mladosti niso bile mile, da bi kaj pogledal v svet in se v glasbo še bolj poglobil (Doktorič, Naš čolnič, 1928).

Iz njegovih bogoslovnih let je znan tragičen dogodek. Neko popoldne so bogoslovci šli na običajni tedenski sprehod. V Panovcu jih je presenetila huda nevihta. Udarila je strela in ubila bogoslovca, ki je korakal zraven Vodopivca. Tega Vinko ni nikoli pozabil. Neviht se je potem bal do konca življenja. Kadar je kupoval dežnik, je zmeraj zahteval takega z leseno palico.

Po novi maši leta 1901 je šel za kaplana v Kamnje, nato pa v Črniče v Vipavsko dolino. Leta 1907 je bil imenovan za vikarja v Krombergu. Tam je ostal do smrti 29. junija 1952. Umrl je v bolnici v Vipavi, pokopali pa so ga v Krombergu. Samo med prvo svetovno vojno je zapustil Kromberg, a šele v avgustu 1916, ko je padla Gorica in so se župljani razbežali. Prej je vztrajal štiriinajst mesecev tik za fronto; v vas je včasih zašla tudi kaka granata. Iz Kromberga je takrat odšel v Cerknico pri Rakeku, kjer je bil za organista. V Kromberg se je vrnil leta 1918, brž ko so razmere dopuščale.

Kdaj je Vodopivec uglasbil prvo pesem, bo težko točno ugotoviti. Leta 1902 je začel objavljati skladbe v listu Cerkveni glasbenik, pri katerem je ostal kot sotrudnik do leta 1915. Prvo zbirko, namreč Moške zборе je izdal 1909 v založbi Katoliške bukvarne v Ljubljani. Nepodpisan kritik jih je v Domu in svetu (1909) ocenil takole: »To so pesmi v tistem slogu, ki večini naših zborov najbolj ugaja: jasni, krepki napevi, brez sentimentalnosti, ki se primejo.« V tej zbirki je izšla tudi himna Bratom Orlom. Takrat sta bili na Slovenskem dve močni telovadni organizaciji: starejši Sokoli in mnogo mlajši Orli. Vo-

dopivec je svojo koračnico zložil na prošnjo tedanjega mirenskega kaplana Ivana Draščka, ki jo je želel imeti za svoj pevski zbor. Kmalu pa je postala uradna koračnica Orlovske zveze. Leta 1921 so jo sprejeli tudi češki Orli za godbo na pihala. Tako je potem odmevala pri vseh slovesnih prilikah na Slovenskem in na Češkem.

Druga skladba, ki so jo izvajali mnogokrat na raznih slovenskih odrih, je vesela spevoigra ali pravzaprav burka Kovačev študent. Besedilo je napisal Ivan Kovačič, ki je tudi bil duhovnik. Umrl je kot upokojen župnik na Vrhovljah v Brdih. Vodopivec je na preproste Kovačičeve verze zložil napeve, tako da je nastala nekakšna opereta v majhnem formatu. Prvič je izšla v Katoliški bukvarni v Ljubljani leta 1910. Kljub nenavadno preprostemu, nezapletenemu dejanju so jo igrali oziroma peli na mnogih odrih.

Po koncu vojne, ko je na Goriškem spet začelo dihati glasbeno in sploh kulturno življenje, se je Vodopivec silno razživel. Bil je na vrhuncu svoje ustvarjalne sile. Ljudstvo je potrebovalo novih melodij v cerkvi in zunaj nje. Vodopivec je komponiral in izdajal skladbe skoraj neprenehoma.

Prva njegova skladba po vojni je bila Staroslovenska sv. maša za 70-letnico dr. Antona Mahniča, biskupa krškega. Potem so prihajale na dan cerkvene skladbe, kot litanije, maše, evharistične in Marijine pesmi ter posvetne skladbe za mešane in moške zборе, kupleti, peti dramski prizori, poskočni napevi za pevske zборе prosvetnih društev. Zelo znane so bile Žabe po Stritarjevi pesmi. Napev je ugajal povsod. Spominjam se, da je nekega večera imela neka vojaška godba v Idriji na glavnem trgu koncert. Ljudje so radi poslušali, ker so igrali dobro. Nenadoma pa zadoni domača melodija Vodopivčevih Žab. Vsi smo bili prijetno presenečeni in malokatera godba je bila nagrajena z močnejšim plaskanjem.

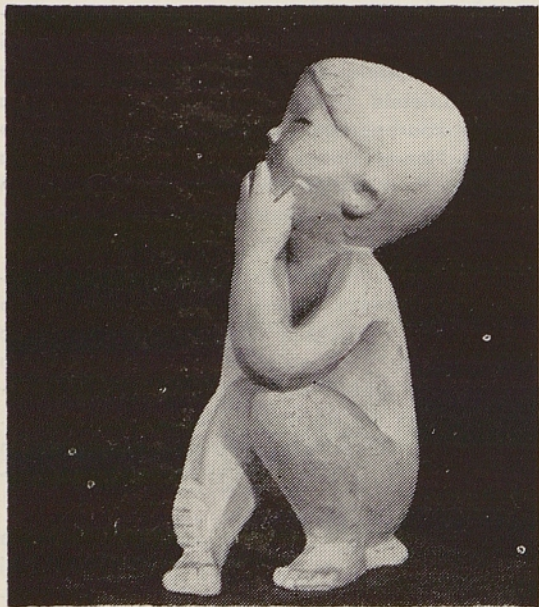
Vodopivec je skladal in izdajal zelo veliko. V dvajsetih letih med obema vojnama je samo v Gorici izšlo okoli petdeset zbirk njegovih skladb. Delal je izredno lahko in hitro. Dekan Bele ga je leta 1930 prosil, naj mu naredi melodijo za tekst himne višarski Materi božji. Vinko mu je čez nekaj dni odgovoril, da je pesem prebral. »Med branjem je bila skladba gotova. En cel dan sem jo potem pilil in danes zjutraj vrgel na papir.« (16. decembra).

Na misli besedila in na ritem je zelo pazil. Tako je 26. januarja 1928 pisal prijatelju Beletu: »Kakor sem ti že pravil, rabim nujno eno mogočno himno v čast Kristusu Kralju.« Ima že tekst m. Elizabete, a mu ni všeč,

»Naredi mi eno fajm pesem, krepko in močno.« Nato dostavi ritmični vzorec za kitico: sedem jamskih neenakih verzov in zaključí: »Ti boš bolje vedel, saj si literat in pesnik.« Bele mu je seveda rad ustregel. Dne 18. novembra 1932 mu piše spet, da je zložil melodijo na tekst, ki mu ne ugaja. In sedaj »ni drugega izhoda, kakor da stante pede sedeš in napišeš drugi tekst... Kako boš stante pede sedel, je pa čisto tvoja privatna zadeva.«

Posebno pozornost zaslužijo velike cerkvene pesmarice, katere je izdala Goriška Mohorjeva družba. Prva je izšla 1929 z naslovom Božji spevi; to so pesmi cerkvene leta za mešani zbor. Obsega 138 strani. Vse štiri so delo treh strokovnjakov. Uredil jih je Vinko Vodopivec, ki je, če me spomin ne vara, dal pobudo zanje. Liturgične uvode in mnogo tekstov je prispeval Filip Terčelj. Delo pa je organiziral in vodil takratni vodja dijaškega zavoda Alojzijevićke Jožko Bratuž, ljubezniv in dobrohoten pedant. Še danes sem vesel, kadar se spomnim na njegovo natančnost.

Delo je šlo tako. Najprej je bilo treba zbrati tekste. To ali ono besedilo je šepalo vsebinsko in kar zadeva ritem. Vodopivec je bil, kot smo videli, v tem pogledu hudo zahteven. Tekste je pregledal Jožko Bratuž, ki je avtorjem razložil, kaj je treba popraviti. Šele potem so tekste dobili Vodopivec in drugi skladatelji, živeči na Primorskem ali pa v Sloveniji. Tehnično delo je torej opravil Jožko Bratuž. V naslednjih letih so izšle še tri pesmarice, in sicer Gospodov dan 1930 (str. 150), Svete pesmice 1932 (str. 104) in Zdrava Marija 1933 (str. 161). Svete pesmice so pozneje doživele še dva ponatisa. Za ohranitev slovenskega petja v cerkvah so bile te pesmarice neprecenljive vrednosti. Vodopivec je izdatno pomagal tudi pri ljudski pesmarici Barčica (1933), ki je pozneje izšla še večkrat. Barčica vsebuje pesmi, ki so se pele med ljudstvom. Tudi pri njej je tehnično delo opravil Jožko Bratuž.

France Gorše: Deček

Vodopivčeve skladbe so tradicionalna glasba iz začetka stoletja. Ljubljanski glasbenik dr. Josip Mantuani pravi, da so melodiozne, preprosto harmonizirane in imajo bistvo, zajeto iz duše ljudstva, iz katerega je izšel on sam (Zbori 1928). Vinko pa je poznal tudi novo, takrat pojavljajočo se glasbo. Čutil je, da z njo prihaja prevrat na polju muzike in petja. Kaj je mislil o njej, se da sklepati iz članka Jazz-band, katerega je objavil v Našem čolničju (1927). Tam čisto stvarno razlaga, od kod je ta glasba prišla, kaj je v nji novega, značilnega, katere instrumente rabi. Pravi, da je o njej veliko bral v nemških in italijanskih strokovnih listih. Poleg klavirja in violine je pri njej najvažnejši instrument veliki boben. Zraven njega je polno bobenčkov in tolkal. V načinu Jazza da skladajo tudi najimenitnejši svetovno znani skladatelji kot Igor Stravinski. Po tej mirni stvarni razlagi bi človek pričakoval, da jazzu ni nasproten. Zadnji stavek pa razodene njegovo mnenje: »Jazz je sedaj v modi in moda vlada nori svet.«

Vodopivec je tudi precej pisal, ne sicer dolgih član- kov ali razprav, pač pa krajše prispevke. Ker je mnogo bral — bral je vse, kar mu je prišlo v roke od strokovnih knjig in časopisov do policijskih zgodb — mu gradiva ni manjkalo. Poročal je o vseh mogočih predmetih, ki so bili kakor koli v zvezi z glasbo: o Danteju in glasbi, o slovenskih narodnih pesmih, o skladateljih, ki so bili Ivan Kokošar, Emil Adamič, Franjo S. Vilhar, o nabirateljih narodnih pesmi pri severnih Slovanih, o tamburicah in kitari. Pisal je tudi ocene koncertov in skladb. Sodeloval je skoraj pri vseh listih, ki so izhajali v Gorici od konca prve svetovne vojne dalje. Svoje skladbe je priobčeval tudi v italijanskem listu L'organista liturgico.

Osebnost bil Vodopivec prijazen gospod nenavadno mirnega, flegmatičnega značaja, nagnjen k vedremu opazovanju življenja in njegovih pojavov. V njem ni bilo nič tragičnega, razburljivega, nobenih konfliktov. O njegovi naravnosti legendarni flegmi je svoj čas krožilo več anekdot. Jožko Bratuž mi je pravil, da mu je sam pripovedoval o dogodku med vojno, ko je bil še v Krombergu. Nekega večera se je v družbi častnikov zamudil pri kozarcu vina malo več kot po navadi. Ponoči je granata zadela župnišče, a Vodopivec se niti zbudil ni. Drugi dan mu je polkovnik izrazil svoje občudovanje zaradi trdnih živcev in hladne krvi. Menda ga je predlagal celo za neko odlikovanje, katerega pa Vinko nikoli ni prejel. Tudi njegova glasba je vedra, včasih poskočna, polna veselja ob pogledu na lepo božje stvarstvo. Bil sem mnogokrat v njegovi družbi. Ker pa sem popolnoma nemuzikaličen, čeprav mi je lepa melodija tudi danes všeč, nisva našla globljega stika.

Mislím, da je dobro označil sebe in njega Venceslav Bele v sonetu, katerega mu je ob neki prilíki posvetil. Zadnje vrstice se glase:

Učitelja — očeta sva imela
midva oba; od njiju sva prejela
bogato dedino, besedi dve.
Besedi: Bog in narod! — To je vse,
kar najina očeta sta hotela,
za kar midva sva — bodeva živela!

Ves narod je začutil bolečino

Zeleti smo od vsega začetka ujeti utrip slovenskega življenja na vseh celinah in seznanjati z njim vse, ki jih doseže ta naša obmorska zamejska revija. Utrip slovenskega življenja na duhovnem poldnevniku. V tem trenutku smo začutili vsi, da nam na Koroškem, v zibelki slovenstva, strežejo po življenju. In zganil se je ves naš narod: v matični državi, na Primorskem in Goriškem, drugod po svetu, kjer živimo. Vsi brez razlike političnih opredelitev in svetovnonazorskih pogledov. Morda pa je bilo res potrebno, da nas kdo tako udari in tako poniža, kot so to zdaj naredili Nemci — naši stari neprijatelji — da se zavemo, da smo narod s svojo zgodovino, s svojo duhovno kulturo in s svojo častjo. Ta trenutek smo pripravljene braniti narodne pravice vsi, pa naj živimo kjerkoli. Preprečiti moramo, da bi spet stopil na naša tla nemški vojaški škorenj tako kot v zadnji vojni.

Od tod protest slovenske mladine na 6. zamejskem taboru v Trstu, od tod ogorčenje Slovenske skupnosti na občnem zboru v Trstu, zato ostre besede obsodbe SKGZ v Trstu, zato obsodbe nasilja v Gorici, zato protestira in se zgraža slovenska mladina na ljubljanskih ulicah in na ulicah dru-

gih mest, zato uradni protest slovenske in jugoslovanske vlade.

To naše ogorčenje ne bo popustilo, dokler se avstrijski nemški šovinistični skrajneži ne bodo spametovali in se sprijaznili z dejstvom, da živi po odločbi, za Slovence nepravičnem plebiscitu, del Slovencev v Avstriji, ki pa jim morajo biti priznane narodne in človečanske pravice. »Družbi, ki po tolikih letih ne more zagotoviti izvajanje mednarodnih obvez do narodnostnih skupnosti, ni mogoče še naprej pustiti, da bo sama delivec in čuvar teh pravic,« pravi ena izmed izjav tukajšnjih Slovencev.

Samo v medsebojnem spoštovanju, v demokratičnem sožitju narodov so ustvarjeni pogoji za mir in blagostanje. Čeprav ni še vse idealno v tem oziru v naši deželi, moramo zaradi časnikarske poštenosti navesti dva primera, kako deželna vlada Furlanije - Julijske Benečije gleda na manjšinski problem. Navajamo izvlečke iz govorov dveh vplivnih deželnih odbornikov, ki — lahko trdimo — izražata načela deželne vlade: Nerea Stopperja in Luigijske Masutta.

Nereo Stopper: Dežela zagotavlja enakopravnost in obrambo manjšine

Deželni odbornik Stopper je pozdravil zbrane udeležence na študijskih dneh v Dragi, potem ko je zbor pod vodstvom Ivana Sancina odpel nekaj pesmi. Odbornik Stopper je dejal:

»Vesel sem, da prisostvujem že drugič otvoritvi že sedmega srečanja slovenskih izobražencev, ki se tu zbirajo, da poglobijo poznanja in izmenjajo svoja izkustva. Zahvaljujem se vam za vabilo, ki sem ga zelo rad sprejel. Prinašam v imenu deželne uprave, pri kateri imam tudi nalogo, da sledim dejavnosti slovenske skupnosti, topel pozdrav vsem, zlasti onim, ki so prišli iz daljnih krajev; poseben pozdrav izvoljenim predstavnikom javnih uprav in konzularnemu zastopniku.

Dežela gleda zelo pozitivno na to vašo pobudo in ji sledi, kot sledi tudi drugim dejavnostim slovenske narodne skupnosti. Tretji člen deželnega statuta izrecno zagotavlja enakopravnost in obrambo manjšine. Ne gre torej samo za zagotovitev svobodnega udeleževanja, skrbimo tudi za svoboden razvoj vseh državljanov dežele in da se njihova dejavnost krepi. Dežela skuša po-

magati in podpreti v vedno večji meri kulturno dejavnost. Ena najpomembnejših pobud, ki smo jih podprli in izvedli, je javnopravnost Slovenskega stalnega gledališča. Danes živimo v novem duhu razmerja in sodelovanja med italijansko in slovensko skupnostjo. Dokaz temu je sodelovanje, ki smo ga ustvarili v javnih ustanovah, zlasti na deželni ravni. Položaj se je v zadnjih letih znatno izboljšal. Tudi odnošaji s sosednjimi deželami so se poglobili. Imeli smo pozitivne izmenjave s Koroško, Slovenijo, Hrvaško in sedaj bomo sklenili ta idealni krog z obiskom na štajerskem. Draga sama pa je simbol te nove volje po sodelovanju in spoznavanju. Vi se v študiju svojih in občin problemov avtonomno, a odgovorno vključujete v proučevanje in pretres problematike širše skupnosti. Mi gledamo z zaupanjem v razvoj Evrope. Pojem Evrope ni pojem šestih ali desetih, je dosti širši kulturni pojem, ki se bo, upajmo, v prihodnjih letih uresničil v združevanju in ukinitvi vseh meja, ki delijo evropske narode.«

Na koncu je ponovno želel študijskim dnevom veliko uspeha.

Luigi Masutto: Zagotoviti je treba pravične življenjske, kulturne in socialne pogoje

Deželni odbornik za javna dela LUIGI MASUTTO je na kongresu narodnih manjšin v Trbižu med drugim dejal (njegov govor prinašamo v izvlečku):

Zahvaljujem se za vabilo in v imenu avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine, katero tu predstavljam, pozdravljam vse udeležence tega zborovanja. Želim Vam kar največ uspehov pri delu na teh študijskih dneh.

Menim, da je nam vsem jasno, da mora biti naš skopen in glavni cilj v tem delu Evrope kakor na svetu sploh, težnja po miru. Vendar je nepogrešljiva podlaga za trajen mir pravica in priznanje dostojanstva in osnovnih človeških pravic pripadnikom vseh narodov brez razlike, tako kot zagotavljajo listina Združenih narodov in italijanska ustava, pa tudi statut naše avtonomne dežele v svojem tretjem členu. Zagotoviti je treba enakost pravic in postopanja za vse državljane in zaščititi njihove etnične in kulturne posebnosti.

Mislím, da so deželni organi v osmih letih obstoja naše dežele dokazali, da so odločeni držati se teh načel.

Prisotnost slovenske narodne manjšine v deželi Furlaniji - Julijski Benečiji je nedvomno pozitivno dejstvo, ker manjšina bogati skupnost, ob kateri živi. Prav ustanovitev avtonomne dežele je pripomogla k temu, da so se izboljšali odnošaji med obema tu živečima narodoma.

Zavedamo se, da je še veliko problemov, ki zadevajo slovensko narodno skupnost v Italiji, nerešenih. Na to so deželne oblasti — po posvetovanjih s predstavniki slovenske narodne skupnosti — že večkrat opozorile osrednjo vlado v Rimu, ki si lasti izključno pristojnost na tem področju. Od tega, kar spada v pristojnost dežele, pa je bilo že veliko storjenega tako na zakonodajnem kot na upravnem področju. Zavedamo se namreč, da dobri odnosi z narodnimi manjšinami predstavljajo tudi neobhodno osnovo za izboljšanje odnošajev med sosednimi državami.

Čeprav je reševanje manjšinskih problemov interna zadeva posameznih držav, nam je jasno, da je za boljše odnose med državami potrebno zagotoviti narodnim manjšinam pravične življenjske, kulturne in socialne pogoje.

Kam privedejo nestrpnost in nerazumevanje ter nezaupanje v sožitje, nam je pokazal zadnji tragični dogodek na olimpijskih igrah v Münchenu. Zato si moramo v tem delu Evrope vedno bolj prizadevati za razumevanje in sodelovanje med narodi.

Kljub tej dobri volji, pravimo, pa vendar čuti slovenski narod, da strašna zadnja vojna ni streznila mnogih pripadnikov velikih narodov. Smešen bi bil tisti, ki bi trdil, da smo prežeti z nacionalizmom, ko zahtevamo narodne in človečanske pravice za svoj narod, pa naj živi kjer koli.

Narodi, ki so po številu večji, nimajo nobene pravice zatirati našega razvoja in vzpona, ne na-

rodnega, ne gospodarskega, ne socialnega. Slovenci smo narod, ki se je sorazmerno kasno v zgodovini pojavil kot narod z lastno oblikovano narodno zavestjo. To je bilo zato, ker je bil na svoji zemlji obdan in podjarmljen od tako velikih in nepravičnih sosedov. A odkar se je zavedel, bije neizprosno boj za obstanek. Boj za narodne pravice, pa naj živi, kjer koli. In v tem zgodovinskem trenutku, ko smo mislili, da so gesla o enakosti in pravičnosti in enakopravnosti in svobodi vseh narodov že zavladala, in smo potrpežljivo čakali, da bodo zmagala, smo spoznali, da je za mnoge narode to le fraza in krinka. Krinka in laž celo za take velike politične skupine, ki so jim dragoceni naši glasovi, glasovi, ki nas praktično negirajo.

Mislím, da smo postali v tem zgodovinskem trenutku za stopnjo zrelejši, ko smo vsi kot eden zakričali, da smo, in da si ne pustimo kratiti svojih pravic.

Zato je tudi spomenica Slovenske skupnosti v Trstu, ki jo je sprejela na svojem občnem zboru, zgodovinsko dejanje in odraža zgodovinskost tega trenutka. Glasi se:

Člani Slovenske skupnosti zbrani na rednem občnem zboru v Trstu dne 8. oktobra 1972 soglasno ugotavljajo,

da je reševanje narodnostnih vprašanj Slovencev v deželi Furlanija - Julijska Benečija ter Slovencev na Koroškem nezadovoljivo;

pribijajo,

da so v zvezi z reševanjem slovenske problematike predvsem važni dvojezični napisi na vseh krajih, kjer živi slovenska narodnostna skupnost;

protestirajo,

ker niso doslej še postavljeni dvojezični napisi nikjer v Kanalski dolini in Benečiji in da so samo delno in nezadostno postavljeni na Goriškem, Tržaškem in zadnji čas na Koroškem;

ogorčeno ugotavljajo,

da so delno postavljeni slovenski napisi na Koroškem in na Tržaškem bili zadnje čase predmet šovinističnih in fašističnih izpadov, zato

pozivajo

odgovorne oblasti, da takoj napravijo vse, kar je v njihovi dolžnosti, da zaustavijo šovinistične izgrede ter postavijo v teh krajih v zamejstvu, kjer žive Slovenci, dvojezične napise tako kot to predvidevajo ustave, mednarodne pogodbe ter obstoječi zakoni in naravno pravo;

sklenejo,

da se resolucijo o teh problemih, izglasovano na današnjem občnem zboru, pošlje Združenim narodom v New York, mednarodnemu sodišču v Haagu, vladama v Rimu in na Dunaju, deželniima vladama v Celovcu in Trstu, ter v vednost SFRJ v Beograd, SRS v Ljubljano ter avstrijskemu konzulatu v Trstu.

ŠESTI ZAMEJSKI TABOR SLOVENSKE MLADINE

Spomin na začetke

Že pred dvanajstimi leti so se mladinci vseh slovenskih zamejskih pokrajin dogovorili, da bodo vsaki dve leti prirejali tabore slovenske mladine. To so sklenili na vsakoletnih srečanjih v Ukvah, kamor hodijo dijaki višjih srednješolskih zavodov, pa tudi nekateri mladi delavci vsako leto na počitnice. Na ta srečanja pridejo tudi posamezni mladinci naših izseljencev iz Amerike, Kanade, Argentine in iz nekaterih držav Evrope. V medsebojnem pogovoru, v predavanjih in razpravljanih spoznavajo drug drugega. Za marsikaterega mladega Slovenca, ki prihaja tako v slovensko družbo, je to prilika požitve poznanja materinega jezika in ljubezni do njega.

V tem vzdušju se je rodila ideja zamejskega tabora slovenske mladine. Dvanajst let traja in zdi se, da vsako leto mladina sklene, da te ideje ne bo opustila, celo predolga doba se ji zdita dve leti — letos je bila izražena želja, da bi bil tabor vsako leto. Odločili bodo sami med letom.

Tisti, ki smo bili ob rojstvu te ideje in smo potem bolj ali manj vsa leta spremljali tabore, smo veseli, da ideja živi in da zmeraj znova povezuje nove generacije. Med drugim je tudi to vez med nami, ki nas ločijo meje različnih držav, a smo po jeziku in krvi in tradiciji in kulturi — eno.

Jože Peterlin

Naši mladinski študijski dnevi

Napisal bom te vtise kot koroški Slovenec. Naj izrazim najprej svoje zadovoljstvo in hvaležnost Slovenskemu kulturnemu klubu, ki je letos organiziral zamejski tabor, za izredno lep sprejem in priznanje za odlično organizacijo. Mi, Korošci, smo bili precej časa nekoliko negotovi zaradi organizacijskih težav — upam, zdaj že prebolelih — in pa zaradi posebnega položaja, v katerem se nahajamo ta trenutek na Koroškem. Potem smo bili srečni, da smo prišli. Žal le, da se je morala prva skupina odpeljati z avtom že v soboto pozno zvečer, ker so imeli v Celovcu drugo nalogo. A bili smo deležni predvsem študijskega popoldneva, za katerega menimo, da je odlično uspel.

Najprej smo veseli, da smo videli v dvorani nad sto mladih ljudi. Samih mladih, povezanih z dvemi, tremi starejšimi ljudmi, ki vam in nam vedno pomagajo.

Predavanja so bila dobra in temeljita. Če to res potrebujete za vaš list, bom navedel kroniko.

Za nas je bilo novo, kakor je podal kulturno, politično, socialno in versko sliko Tržaške visokošolec **Ivo Jevnikar**. Spoznali smo marsikaj, česar prej nismo vedeli.

Za nas je bil zanimiv tudi prikaz Goriške, kakor jo je prikazala **Metka Klanjšček**. Iz referata in iz razpra-

Del udeležencev tabora

ve smo spoznali, da so si razmere na Goriškem in pri nas na Koroškem v nekaterih stvareh zelo podobne, posebno mnenje starejše generacije.

Ne vem, koliko vam je osvetlil našo Koroško **Janko Kumer**. Morda ste čutili, da smo prišli iz posebnega vzdušja, v katerem slovenska mladina ne more biti brezčutna.

Predsednik SKK Breclj in predsednica SKAD-a Metka Klanjšček

Za vse nas pa je bil pravo odkritje referat **Jožeta Smeja**, ki ga je prebral **dr. Stanko Janežič** o porabskih in štajerskih Slovencih. Morda prav nje res najmanj poznamo.

Prav je, da smo se spomnili na Beneške Slovence in Slovence v Kanalski dolini.

Bogatejši smo odhajali in čutili smo trdnejše medsebojne vezi. Zadovoljni smo bili, da se je odzval povabilu na tabor tudi zastopnik Zveze mladine Slovenije **Mi Klavčič**, ki je prinesel pozdrav matične domovine. Ob koncu bi rad izrekel vse priznanje predsedniku SKK, **Martinu Breclju**, ki je s tako hladnokrvnostjo spretno reševal probleme in zelo dobro vodil tabor.

Tevž Užnik

Družabni večer

Tudi družabni večer v soboto je bil lep. Veliki spodnji prostori svetoivanskega Marijinega doma so bili mnogo premajhni za tako veliko udeležbo. Za nas je bilo tudi prijetno srečanje s kulturnimi delavci, ki ste nam jih predstavili: spoznali smo pisatelja **Alojza Rebulu** in gospo **Zoro Tavčar-Rebulovo**, med gosti je bil deželni poslanec **dr. Drago Štoka**, župan **dr. Legiša**, predsednik Slovenske prosvete **Marij Maver**, predsednik Društva izobražencev **prof. Peterlin**, predstavnika skavtov in skavtinj **Marjan Jevnikar** in **Vera Lozej**, svetoivanski gospod **Peter Šorli**, graditelj in čuvar lepe stavbe, v kateri smo zborovali in drugi. Za veselo razpoloženje je skrbel naš ansambel Veseli študentje in upam, da so tudi oni opravili svojo nalogo.

Na vsak način bodo letošnji študijski dnevi lahko služili kot vzor bodočim študijskim dnevom, ki so pred nami.

Marija

Prireditev v Finžgarjevem domu

V okviru prireditev, ki so bile ob priložnosti šestega zamejskega tabora slovenske mladine je bila v nedeljo v Finžgarjevem domu na Opčinah akademija s kulturnim sporedom, ki so jo pripravili člani Slovenskega kulturnega kluba iz Trsta, Slovenskega katoliškega akademskega društva iz Gorice in Dijaške zveze iz Celovca.

Prireditev je začel openski mladinski ansambel TAIMS s kratkim glasbenim sporedom, dijaki Slovenskega kulturnega kluba so nato podali zborna recitacijo **Jožeta Pogčnika iz Domače zemlje**, sekstet **tržaških skavtinj** je zapel nekaj pesmi pod vodstvom Janka Bana, predstavnik Dijaške zveze iz Celovca pa je občinstvu predstavil nekaj mlajših koroških pesnikov z nekaj primeri iz njihovih del. Člani goriškega SKAD-a so v drugem delu odigrali enodejanko **Primer tovariša X**, prav na koncu pa so še kot gostje nastopili **Fantje izpod Grmade** iz Devina, ki so pod vodstvom Ivota Kralja lep izbor pesmi sklenili z Vrabčevo Zdravljico.

Temu kulturnemu sporedu, kateremu je zbrano sledila nabito polna dvorana mladih in tudi starejših, je sledila prosta zabava ob zvokih ansambla TAIMS.

Naj omenimo, da je v okviru tabora bila v nedeljo jutraj skupna maša v openski cerkvi, ki jo je daroval župnik in katehet **Vili Žerjal**, ki je tudi pridigal, mladina pa je skupno pela.

Po maši so se zvrstile prijateljske **športne tekme** v odbojki na igrišču openskega športnega združenja Polet, ki je ljubeznivo dal na razpolago svoje igrišče. Udeleženci tekmovanj so dobili zelo lepe spominske medaljice na 6. zamejski tabor slovenske mladine.

M. M.

Ivo Jevnikar podaja sliko Tržaške

NEKAJ UTRINKOV S TABORA

Janko Kumer iz Celovca predava o zgodovini in o današnjem stanju na Koroškem.

Po končanem taboru sem čutila bolj ko kdaj prej, da se slovenska mladina mnogo premalo srečava. Mi, v Trstu, se vidimo na cestah, v šolah in vsako soboto na sestanku, a mnogo premalo se vidimo z Goričani in Korošci. Zelo sem pogrešala prijatelje iz Kanalske doline, in vendar je imel SKK pred nekaj leti predsednika iz Kanalske doline doma. Seveda poznam vse težave in zaposlenost in daljavo, a zelo bi bili srečni, če bi bili vsi skupaj kot ena sama družina. Hudo je v Beneški Sloveniji, kjer so šovinisti najprej v eri napadov na naš narod napravili pogrom: spravili so se na slovensko pesem, ki so jo peli mladi pevci in pevke, pod vodstvom katoliškega kaplana na vasi. Slovenska mladina je čutila na taboru vse to, ker je čutila vez, nevidno krvno vez, ki je ne more pretrgati še tako nasilje. Zato smo bili navzoči in nenavzoči združeni v eno. Ta vez bo vedno močnejša, ker mora biti, da bomo ohranili dedščino svojih dedov in pradedov: naš materni jezik, njegovo poveljanje, in svojo duhovno kulturo in

tradicije. In vero, da tudi vero, ki jo prav krivičnost in nasilje sosedov, kakor se pojavlja zadnje čase, včasih v nas maje. Saj bi se nekateri napadalci na nas celo hoteli ponašati s krščansko dejavnostjo in krščansko kulturnostjo!

Zato — čim prej nov tabor slovenske mladine!

Nadja

Meriti prožnost teles na športnih tekmah, izurjenost in spretnost, spada gotovo tudi k takemu srečanju, kot je tabor. Fantje so bili spretnjši v odbojki kot dekleta. Goričani so zmagali v merjenju sil s Tržačani. Dekleta pa so bila iz Gorice slabše zastopana v odbojki. Tu mislim, da prednjačijo Tržačanke.

Koroški fantje so želeli nogometno tekmo, odbojke toliko ne igrajo kot mi. Vendar bi spravili tudi mi nogometno moštvo, če ne bi dolžnost klicala koroških prijateljev že v soboto ponoči nazaj v Celovec.

Izkušnje športnih srečanj so take, da morajo ostati tudi na bodočih taborih, treba jim je dati celo več razpona. Srečanje na igriščih samo poživi razprave in kulturne prireditve.

IVAN

RESOLUCIJA

sprejeta na VI. taboru zamejske mladine v Trstu 7. oktobra 1972

Udeleženci VI. tabora zamejske mladine so soglasno odobrili sledečo resolucijo:

Odločno protestiramo proti nasilnim šovinističnim izgreedom glede uničevanja dvojezičnih napisov na Koroškem, ki smo jim bili priča v teh dneh. Ti izgredi žalijo ne samo slovensko skupnost na Koroškem, temveč tudi tržaške, goriške, beneške in sploh vse Slovence, kakor tudi vsakega demokratično čutečega človeka. Nedopustno je, da avstri-

ska vlada, ki bi morala izvajati določila državne pogodbe (7. člen), dopušča tovrstne izpade, ki spominjajo na obdobje nacistične diktature. Sploh je obstoj neonacističnih organizacij nezdržljiv s humanističnimi načeli in s samo avstrijsko državno pogodbo (čl. 7, 5. odstavek). Obenem slovenska zamejska mladina, zbrana na tem taboru, zagotavlja koroškim rojakom svojo solidarnost.

Za VI. tabor zamejske mladine organizatorji:

Predsednik Slov. kult. kluba
MARJAN BRECELJ

Predsednica Slov. katoliškega društva
METKA KLANJŠČEK

Predsednik Koroške dij. zveze
BORUT SOMMEREGGER

Dr. Stanko Janežič bere referat Jožeta Smeja o Porabskih Slovencih.

Kako živeti brez gospodinjske pomočnice

za
sodobne
žene

in dekleta

Zadnjič smo govorile o tem, kako velik strošek predstavlja danes vzdrževanje gospodinjske pomočnice. V marsikateri družini se je, ali pa se bo, sestal hišni svet, ki bo odločal, če se še splača imeti služkinjo ali pa je bolje odpovedati se ji. Verjetno bo v večini primerov mož kar za to, da se gospodinjski pomočnici odpove; on in otroci v trenutnem navdušenju obljublajo, da si bodo delo razdelili, tako da se ne bo prav nič poznalo, da ni služkinje. Gospodinja pa se navadno zaveda, da se bo delavni elan kaj kmalu polegel in da se bo delo, ki ga je opravljala gospodinjska pomočnica, pridružilo delu, ki ga je imela doslej. Zato dovolite nasvet: če imate gospodinjsko pomočnico, s katero ste zadovoljne, ki vam veliko odvrne, ki nima pretiranih zahtev, je bolje, da se je krepko držite. Materialni strošek se nikomur v družini ne bo zdel prehud, če bo pomislil, da se s tem izogne preutrujenosti, živčnosti, slabši volji gospodinje, ki se prenese potem na vso družino.

Pa vzemimo primer, ko si moramo pomagati brez gospodinjske pomočnice — bodisi da je strošek za naše dohodke res prehud, bodisi da ne najdemo gospodinjske pomočnice, ki bi nam bila po volji, bodisi da smo prepričane, da bomo delu same kos. V tem primeru si čim bolj poenostavimo delo in zahtevamo, da vsak član družine doprinese svoj delež pri vzdrževanju stanovanja. Lahko so to malenkosti: da vsak pospravi svojo obleko, čevlje, copate, pidžame, da splakne kad po kopeli, umivalnik po umivanju itd.

Kako pa si poenostavimo delo? S tem, da izkoristimo vse pripomočke, ki nam jih daje na voljo moderni čas.

ČIŠČENJE TAL na primer. Čiščenje in svetljenje parketov je mučno, naporno in zamudno delo. Danes imamo na razpolago dve rešitvi.

Prva je ta, da prekrijemo tla z »moquette« (danes imamo tudi vrste, na katerih se madeži ne primejo). »Moquette« je zelo praktičen, kar se tiče čiščenja. Prah se na njem ne pozna, dovolj je, če ga sprašimo od časa do časa s sesalcem za prah. Druga rešitev pa je, da damo lakirati parkete z ne preveč svetlečim se lakom. Tudi lakiran pod je zelo lahko imeti v redu. Dovolj je, če vsak dan pometete tla, od časa do časa pa pometete z omelom z resicami, na katero potresete nekoliko posebnega spraya, ki povzroči, da se prilepijo na omelo vse smeti, ki se naberejo po kotih — kosmi volne, prahu, niti itd. Enkrat na leto pa je dobro, če se obrnete na specializirano podjetje, da vam »moquette« ali lakirani pod temeljito očisti. Verjetno bo katera ugovarjala, da so te rešitve drage. Res je, vendar pa se ta strošek splača v kratkem času, če pomislimo, koliko stane čiščenje parketov (tudi če ne upoštevate truda).

V kuhinji in kopalnici se odločimo raje za ne preveč svetle in enobarvne ploščice, ker se na njih pozna vsaka kapljica. Idealne za čiščenje so gladke, večbarvne ploščice.

ŠIPE IN OKNA je bolje sproti čistiti s krpico ali Scottex papirjem ovlaženim z alkoholom. V določenih presledkih pa se lahko obrnemo na posebno podjetje, da nam natančno očisti okna in rebrnice.

PRANJE IN LIKANJE, V modernem gospodinjstvu skoraj ne sme manjkati pralni stroj. Svetujemo, da »žehto« operemo enkrat na teden (lahko imamo poseben dan), stvari ki jih moramo prati na roko, pa je bolje, da peremo sproti, da se ne nakopiči preveč stvari. Tudi za likanje imamo zelo uporaben stroj. Drugače pa si pomagamo s tem, da kupujemo srajce, majice, bluže, perilo itd. iz tkanin, ki jih ni treba, ali pa jih je lahko likati. Tudi v KUHINJI si čim bolj poenostavimo delo. Vsem

nadležno in zoprno je pomivanje posode. Zato se bo nakup pomivalnega stroja v kratkem času izplačal! Poleg tega, da nam bo prihranil čas, se bomo tudi znebile sproti vse umazane posode, s tem da jo bomo zložile v stroj, tako da bo kuhinja vedno v redu.

Tudi pri KUHANJU lahko prihranimo čas, s tem da od časa do časa sežemo po že pripravljene jedeh, ki so v prodaji, po zmrznjenih ali konzerviranih jedeh. Seveda pa ne pretiravajmo, ker je sveža jed le sveža. Lahko si pomagamo tudi tako, da naredimo n-pr. paradižnikovo omako za več dni in jo shranimo v hladilniku — danes ji dodamo grah, jutri gobe... Ali pa naredimo zelenjavno juho in jo danes zakuhamo z rižem, jutri pa s testeninami ali z oprazenimi kruhovimi rezinami. Prav tako lahko očistimo več solate naenkrat, dobro odcejeno spravimo v zaprto posodo, kjer počaka, dokler je ne rabimo.

NAKUPOVANJE. Vsakodnevno nakupovanje zreducirajmo na minimum. Zakaj bi stale in čakale v mesnici vsak dan, če zadostuje, da kupimo meso dvakrat na teden? Isto velja za ostale nakupe.

To je nekaj nasvetov, kako štediti s časom in energijo pri gospodinjstvu. Še en nasvet: ne bo odveč, če si zjutraj sestavite program. Vendar pa ne pretiravajte, programirajte samo, kolikor zmorete!

—o—

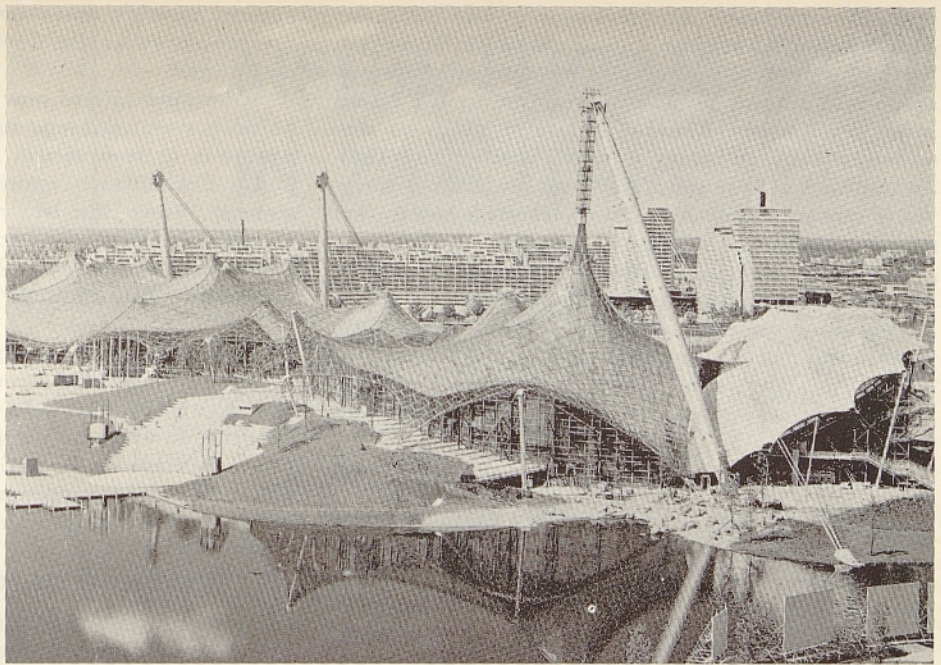
- ♦ Če vas pri možu nekaj nenadoma preseneti, če se je v čemerkoli spremenil, vedite, da je za tem — neka ženska.
- ♦ Ljubezen je celo v svojih javnih nastopih zasebno področje.
- ♦ V ognju postaja železo jeklo; v trpljenju odkriva človek svojo moč.

Ivan Peterlin

Nekaj vtisov

iz

Münchena

Olimpijsko zmagoslavje in razočaranje

Za letošnjo münchensko olimpiado je vladalo na vsem svetu izredno zanimanje. Že pred začetkom samim se je o tej manifestaciji veliko pisalo. Nedvomno smo želeli München, prestolnico letošnjih olimpijskih iger, čimprej čimbolj spoznati vsi: mi, ki smo se odpravljali na pot, gotovo pa tudi vsi tisti, ki so igre spremljali od daleč. Ko smo se odpravljali na pot, smo si ustvarili sliko tega mesta in njegovih prebivalcev, kot so nam jo naslikali že najrazličnejši književniki. Veliko pisateljev in pesnikov svetovnega slovesa je namreč v svojih delih rado opisovalo prvi stik, prijetno srečanje z bavarsko prestolnico. Lahko bi navedel Goetheja, pa Thomasa Manna, Heineja in Kellerja. Mislim pa, da je najlepši slavošpev mestu Münchnu prišel izpod peresa ameriškega pisatelja Thomasa Wolfa:

MESTO MÜNCHEN

»Mesto München je nemško nebeško kraljestvo. Marsikdaj sanja človek o nebesih, o rajju. Toda velika večina nemškega prebivalstva sanja o izletu v München — bavarsko prestolnico. Sanje so postale realnost. Na prvi pogled ne moremo občutiti velike skrivnostne sile in privlačnosti tega mesta, od zunaj je ne moremo občutiti, človek se mora odpraviti tja in vse mora sam doživeti, zato pa je ta privlačnost toliko bolj močna.«

In res je. Ko smo prispeli v München, smo doživljali mesto in njegove prebivavce prav kot pisatelji, ki sem jih prej omenil. Veliko ljudi uporablja besedo »Gemütlich keit« kot sinonim za mesto München. Res je to mesto, ki šteje 1.400.000 prebivalcev, velika vas, skratka prijazno in domače velikansko naselje. Človeku, ki pride sem, daje tudi ozadje, obdano z dolgo verigo Alp, gozdovi, jezeri

in vasmu prijeten užitek. Ljudje sami so pa pravi veseljaki, morda nekoliko ostri in pikri, a to je menda lastnost vsega nemškega naroda. Kljub temu pa se znajo zabavati in do norega naužiti veselja, in to v vseh letnih časih. Tako pripravijo pozimi svoj slikoviti »Karneval«, pomlad naznanijo s »pesmijo in močnim pivom«, poleti pripravijo velike raznovrstne »Festivale«, jesen pa proslavijo s tipičnim praznikom piva — »Oktoberfest«.

NEMŠKA ORGANIZACIJA

Letos so se nam Bavarci in sploh Nemci pokazali v novi luči. Priredili so zgodovinsko najmočnejšo in tehnično najbolj dovršeno olimpiado. Pri delu jih je gnala velika želja, da bi za vedno zbrisali madež iz leta 1936, ko je Hitler spremenil berlinsko olimpiado v pravo nacistično propagando. Organizatorjem moramo priznati, da so storili vse, kar je sploh v človeških mejah mogoče. Toda dovolj je, da na kratko pogledamo številke, ki človeka presunijo. V dobrih dveh letih so znali Nemci nekdanj vojaško letališče Oberwiesefeld, kasneje največje mestno smetišče, spremeniti v pravi raj, v pravo športno središče, katerega obdaja čudovit park. Za gradnjo je bilo potrebnih 5 milijonov delavnih ur; pri tem pa je sodelovalo 8.000 delavcev, nad 5000 arhitektov in inženirjev. Pri gradnji parka pa so porabili 36 ton semena, zasadili so nič manj kot 4750 dreves. Zraslo je 4800 stanovanj, za hitre povezave so zgradili 43 km ceste, 32 mostov, velikansko umetno jezero, 2 železniški postaji in 290 metrov visok stolp, ki je od zdaj naprej simbol mesta Münchna. Seveda ne smemo pozabiti na stadione, bazene, športne palače in radiotelevizijske centre. Določili so 13.500 civilno oblečenih vojakov, 1500 hostess, 5650 uslužben-

cev, 1200 bolničarjev, 230 zdravnikov in nad 10.000 pomožnih delavcev: vsa ta »vojska« naj bi pazila na red. Na športno področje je v veliki meri posegla tudi naj-sodobnejša tehnika in moramo reči, da so bili Nemci v tem pravi mojstri. Razumeli ste, da tu mislim na znamenito »streho«, za katero je naredil načrt arhitekt Gunther Behnisch in ki je stala 30 milijard lir. Lahko bi navedel še mnogo podobnih modernih tehničnih naprav, kot na primer veliko iznajdbo — namestitev velikih cevi pod tlemi olimpijskega stadiona in po katerih kroži stalno topla voda, to pa zato, da je trava vedno zelena in močna, da je ne more uničiti ne vročina, ne poledica. Omeniti moramo tudi namestitev petih kompjuterjev, med katerimi je najbolj znan Golyim, ki je največji svetovni športni arhiv, saj je sposoben dati pol milijarde športnih podatkov!

VRHUNEC SODOBNE TEHNIKE

Po vsem tem smo si lahko vsi edini, da so letošnje Olimpijske igre imele pravi kiklopski značaj, predstavlja-le so vrhunec sodobne tehnike, ki je izrazito posegla v šport. Nič čudnega torej, če jih je marsikdo prištel k de-ve-tim čudom sveta. In res je: ko človek zagleda Olimpia-zentrum, je presenečenje preveliko, da bi lahko to izra-zil z besedami. Ko zagleda kolosalne naprave, fanta-stično »olimpijsko streho«, ki pokriva bazen, športno palačo in deloma tudi atletski stadion, obstane, kot ob-stane pred egipčanskimi piramidami. Otvoritev, tekme same, množica, vse to se je zlivalo v čudovito harmonijo barv in zvokov. Vendar ga ni pridevnika, ki bi lahko tehtno in v celoti opisal mogočnost.

VELIČASTNI ZAČETEK

V tem čudovitem prostoru so se zbrali športniki vseh celin, predstavniki skoraj vseh narodov sveta. Veličasten je bil že začetek, ko so v veliki olimpijski stadion priko-rakali s svojimi zastavami drug za drugim predstavniki posameznih držav. Pričele so se tekme. Atleti so začeli z velikim zanosom meriti svoje moči: padlo je 36 sve-tovnih rekordov, drug za drugim so padali državni re-kordi, navdušenje se je stopnjevalo, športno ozračje je postajalo iz dneva v dan ostrejšje. Tudi občinstvo, ki je masovno sledilo tekmam in vsakič napolnilo športne objekte do zadnjega kotička, je prišlo do svojega. Živeli smo v najlepšem, pravem olimpijskem razpoloženju vse do tedaj, ko se je zgodilo tisto...

PODRTI IDEALI

Torek 5. septembra, Ura je 5 in deset minut! Skupina mož v športnem dresu in s torbami v rokah spleza čez mrežo, ki obdaja vse olimpijsko naselje. Nekdo jih vidi, toda sam pri sebi se hudomušno nasmehne: po njegovem so to atleti, ki se po nočnem veseljačenju na tiho skrito vračajo domov. Zato se zanje ne zmeni. Čez nekaj tren-utkov počijo prvi strelji. V krvi obležita prva dva Izrael-ca. In tako se začne tragedija teh dvajsetih olimpijskih iger. Vsi napori nemških organizatorjev, olimpijski ideali se na mah zrušijo v prah kot papirnat grad! Skupina arabskih teroristov je s silo razbila sijajno praznično ozračje, katero smo lahko čutili prav do tistega usodne-ga 5. septembra. Na mah smo lahko spoznali, da je tako

opevani olimpijski mir — utvara. In vendar nas je vedno prevzemala velika De Coubertinova misel o cilju olim-pijskih iger:

»Olimpijske igre so pravi festival miru, združitve vseh narodov sveta, složnega in bratskega tekmovanja vseh atletov in to vseh verskih skupnosti, vseh ras.«

De Coubertinova retorika ni mogla zakriti surovih realnosti. Vsaka štiri leta naj bi olimpiada potisnila v ozadje vsakršno politično napetost, katastrofe, vojna gro-zodejstva. In vendar bodo 20. jubilejne münchenske olim-pijske igre ostale zapisane v zgodovini s krvavimi črka-mi.

Vedno smo jemali za zgled grške polys — mesta, ki so v olimpijskem času prenehala z vsakršnim bojem. Ta-krat so Grki celo razdrli del obzidja in to zato, da bi vsem pokazali, da v tem času ne potrebujejo nobene obrambe. Če pa je v teh starih grških izročilih le drobec resnice, potem lahko pridemo danes le do negativnih zaključkov: svet je degeneriral, ideali se rušijo!

ALI JE TERORISTOM NAČRT USPEL?

Teroristom je načrt uspel. Vendar je njihov sramotni podvig razkrinkal marsikaj, obudil je k zavesti marsikoga. Da je prišlo do usodnega dogodka, nimajo pri tem nem-ški organizatorji nikake krivde. Ne pozabimo na dej-stvo, da so igre sijajno potekale, da so bile organizirane z matematično natančnostjo, kot jo premore le nemški na-rod. Tega verjetno ne bo dosegel noben drug organiza-tor. Ko je stari predsednik CIO Avery Brundage na ko-memoraciji izraelskih atletov zahteval, da se igre nada-ljujejo: »Nikakor ne smemo dopustiti,« je dejal, »da bi se uklonili terorju, sramoti in žalosti! Igre se morajo nada-ljevati!« je, po mojem, v tem imel prav. Seveda se pa ob tem človek vprašuje, koliko ljudi je na pravilen način doumelo to potezo.

Ko danes lahko mirneje in treznejše motrimo zadnje olimpijske igre, lahko ugotovimo, da so bile kljub tragič-nemu dogodku, ki je zadel izraelske vrste in vso svetovno javnost, kljub kontestacijam s strani črnih atletov in Paki-stancev, pa ameriških košarkarjev, da ne pozabim na pereče vprašanje nastopa Rodezije, münchenske olimpij-ske igre le nekatere zavite v velik val navdušenja. Pred seboj imamo štiri leta. V tem času lahko marsikaj popravimo, marsikatero stvar поблиže analiziramo in ozdravimo bo-leče rane; samo tako se bomo lahko vsi spet složno sre-čali 1976. leta na olimpijskih igrah v Montrealu.

JURE KORITNIK

V tvojih očeh

Živim v tvojih očeh.
Krajšava zgodbo
najinih dni,
razbijava vrče
tihih večerov,
odlagava
dolgo vrsto besed,
trgava
sanje po kosih,
žečeva
ure spočitih teles.

Nekoč bom junak
in ti bom priznal:
»Smrt čutim v tvojih očeh.«

MSGR. FOGAR, ŠKOF IN ZAŠČITNIK

Pogovor s prof. Bednarikom

Ob 70-letnici prof. Rada Bednarika je tržaški radio oddajal poleti vrsto trinajstih razgovorov; v njih je jubilan, znani kulturni in javni delavec iz Gorice, pripovedoval iz svoje bogate zakladnice spominov na nekatere znane kulturne in javne delavce, ki jih danes ni več med nami, a so soustvarjali našo polpreteklo zgodovino. Prof. Bednarik je v svojem dolgoletnem delovanju na raznih področjih mnoge teh osebnosti tudi osebno poznal in se z njimi pogosto srečaval, tako da je nanje ohranil veliko živih in neposrednih spominov. Iz tega niza pogovorov smo za objavo v naši reviji izbrali tistega, ki ga je tržaški radio oddajal 2. septembra. V njem je tekla beseda o bivšem tržaškem škofu msgr. Fogarju. Prof. Bednariku, ki je blagohotno privolil v objavo tega razgovora, se za prijaznost zahvaljujemo.

SPRAŠEVALEC: Profesor Bednarik, govorili ste že o marsikateri osebnosti iz javnega življenja, s katero ste se srečali v prvih desetletjih po prvi svetovni vojni. Precejšnja vrsta delavcev je bila in dosti so zgradili.

Zato vprašujemo zdaj, kako je bilo v tistih časih sploh mogoče tako krepko in vztrajno zidati? Ali ni bilo ovir, nasprotovanj in celo žrtev?

PROF. BEDNARIK: O takratnem težavnem delu in bojih smo že govorili ob spominih na druge može. Toda tek usode ali neskončna previdnost nam je dala moža, ki ni bil slovenskega rodu, a je nad preganjanimi razpel svoje varujoče roke kot zaščitnik. Zato nam je bilo prihranjeno marsikatero usodno zlo.

SPRAŠEVALEC: Zdaj nas še bolj zanima, katera osebnost bi bila to; ste se srečali z njo in kako?

PROF. BEDNARIK: No, pa bom takoj omenil, da mišlim na tržaškega nadškofa Alojzija Fogarja, očetovskega varuha in ljubitelja našega ljudstva na Goriškem in Tržaškem. Morda bom o njem povedal kaj, česar še nismo brali v njegovih življenjepisih.

SPRAŠEVALEC: Predvsem nas zanima, kje sta se srečala, morda razpravljala ali kakorkoli iz osebnih stikov tudi posegla v tedanjo usodo slovenske narodnostne skupnosti na Primorskem.

PROF. BEDNARIK: Preden bom orisal njegovo delo v prid vseh preganjanih in njegovo podobo vladike, diplomata in do poslednje žrtve neustrašenega borca za pravice zatiranih tudi pred najtršimi diktatorji, naj omenim, da sem tega moža srečaval v dveh dobah. V prvi kot študent in mlad izobraženec v javnem delu na Primorskem. V drugi dobi pa sem se večkrat srečaval z njim kot z visokim vatikanskim dostojanstvenikom v Rimu.

SPRAŠEVALEC: Čemù pa delite njegovo življenje in delo v dve dobi?

PROF. BEDNARIK: Prav te dni sem urejal svojo korespondenco s Fogarjem, ki bi letos obhajal 75-letnico mašniškega posvečenja in skoro 50-letnico škofovskega posve-

čenja. Zato so mi osebni spomini nanj še bolj sveži. Posebno, ker me je nekoč rešil najhujšega.

SPRAŠEVALEC: Kako pa je bilo to?

PROF. BEDNARIK: No, počasi, da bo vse bolj razumljivo, dovolite nekaj besed o njem. Dejal sem, da ni bil naše krvi, ie pa naš rojak. Saj se je rodil 27. januarja 1882 v Pevmi, v zelo bogati veleposestniški rodbini pri »Luvižu« ob pevmskem mostu. Kot oče, je bila tudi mati Katarina Zottig Furlanka. Bila je zelo pobožna ženska, medtem ko je bil oče liberalec, svobodomislec. V družini so bili trije fantje in šest deklet. Zato se je vse čudilo, ko se je elegantni in lepi mladenič odločil za duhovski stan. Po novi maši in univerzi v Innsbrucku je postal katehet na veliki goriški gimnaziji in profesor dogmatike v bogoslovju. Že takrat so imeli tudi slovenski dijaki možnost priti v Fogarjev krog. On pa je posvetil vso skrb mladini brez razlike narodnosti.

SPRAŠEVALEC: Gotovo mu je tudi mladina to skrb vračala?

PROF. BEDNARIK: Rekel bi, da ste mi besedo skoraj z jezika vzeli. Dijaki so mu ob godu napolnili sobo s cvetjem. Od ravnatelja so dosegli, da je ob Fogarjevem godu odredil šole prost dan. Kot odbornik Slovenske dijaške zveze sem večkrat hodil k njemu v semeniško sobo po navsete in bodrila, dokler ni bil po težkih borbah imenovan leta 1923 za tržaško-koperskega škofa. Šli smo mu čestitat. Ob slovesu je resnobno rejal: »V Gorici sem skušal ustanoviti skupini italijanskih in slovenskih katoliških izobražencev. Nadaljujte v tej smeri. Jaz grem "in eine Totenkammer — v mrtvašnico",« nas je preroško presunil.

SPRAŠEVALEC: No, kaj je menil s tistimi besedami?

PROF. BEDNARIK: Zavedal se je, da bo Trst postal njegova Kalvarija. Saj vemo, kaj so takrat počenjali fašisti. Fogar je z vso ognjevitostjo branil pravice manjšine in je podpiral tudi njene kulturne ustanove, zlasti Mohorjevo družbo v Gorici in v Istri, kjer je prevzel celo

časno predsedstvo. Pri vseh oblastnikih je neustrašeno zahteval rabo materinščine v cerkvi in šoli.

SPRAŠEVALEC: *Ste morda slišali iz njegovih ust kakšne posebne, tipične izjave?*

PROF. BEDNARIK Da, in sicer take, ki so sprožile hudo gonjo takratnega prefekta Tienga proti njemu. Na nekem dijaškem sestanku nam je rekel: »SAM sveti oče mi je zabičal, naj kot škof strogo spoštujem jezikovne pravice vernikov. Cerkev ne sme postati sužnja določenega tiska ali stranke. Pomnite, da so tukaj lahko meje države, ne pa Cerkve. Vlade minejo, narodi ostanejo.«

SPRAŠEVALEC: *In je s svojim pogumom in nastopom tudi marsikaj rešil?*

PROF. BEDNARIK: Žal, da vedno ne, ker so ga tudi v Vatikanu začeli poslušati šele po njegovem pregnanstvu, čeprav je že v trinajstih letih tržaškega škofovanja s svojim finim diplomatskim nastopom rešil našo manjšino najhujšega.

SPRAŠEVALEC: *Kako pa je prišlo do njegovega pregnanstva? Ste bili še potem s Fogarjem v kakih stikih?*

PROF. BEDNARIK: Najprej pojasnilo na prvo vprašanje. Vlada je zahtevala njegov odstop, da bo v zameno premestila prefekta, preganjavca slovenske besede in duhovščine na Tržaškem. Šli smo se skrivaj posloviti od njega, ko je 31. oktobra odhajal v rimsko begunstvo, po medvojnem v Stični, že drugo v njegovem življenju. Toda dodati je treba, da je Fogar postal nadškof v Lateranu in osrednja vatikanska osebnost za vzdrževanje stikov v Lateranu med obema vojnama. Njegov preganjavec, prefekt Tiengo, je postal minister za korporacije, a se mu je pozneje omračil um in je večkrat vpil: »Tržaški škof sem jaz!« Po osvoboditvi so ga ustrelili.

SPRAŠEVALEC: *Za nadškofa Fogarja se je torej v Rimu začela druga doba njegovega delovanja.*

PROF. BEDNARIK: Tako je. Toda delal je na cerkveno-diplomatski ravni. Večkrat sem bil z zaupnimi poročili pri njem blizu vatikanskih vrat, »porta angelica«, ali na stanovanju na Trgu Risorgimento, kjer so se oglašali tudi tuji in domači državni zastopniki. Sprejemi in razgovori so trajali cele dneve, se je pritožil zvesti Nino, še bolj pa kuharica Pepca iz Dornberka, ki je morala včasih iz nič skuhati kosilo za dva, tri povabljenca in še za dva običajna vsakodnevna reveža. »Če boste še kaj živeža prinesli iz naših krajev, mi kar v kuhinji oddajte, ker če oni vidijo,« je namignila proti sprejemni dvorani, »bodo koga še k večerji danes in jutri povabili.« Revežem in beguncem je dajal celo svoje perilo in obleko, da je sam prezebal. »Zato pa imam vedno prižgano cigareto,« se je posmejal skozi debela očala. »Zdaj pa k stvari... in mi je vzel iz rok debelo knjigo. Potrkal je po debelih platnicah, v katerih so bila vlepljena zaupna poročila iz naših krajev. »Nino, danes škof ne sprejema več, ima delo,« je naročil slugi.

SPRAŠEVALEC: *Poleg skrbi za pregnane, za diplomatske posege, katere ste nakazali, je gotovo kot škof tudi marsikje posredoval?*

PROF. BEDNARIK: »O, in še kako! Predolgo bi bilo o vsem tem govoriti. Naj omenim le dva, tri osebne doživljaje. Ko smo bili v posebnih bataljonih v Potenci, mi je Fogar na zapleten način dostavil pismo, da sem ga nesel tamkajšnjemu škofu in imel z njim razgovor. Po-

sledica je bila, da smo imeli nato celó slovensko petje v kapucinski cerkvi sredi Potence. Drugič je šlo pa meni za kožo. Vojaška patrolja me je iz Potence peljala proti Rimu in v Trst v zloglasno vilo Bellosguardo. Na rimski postaji je neki nadškofov odposlanec izročil vodji podčastniku neko pismo. Šli smo k Fogarju. »Vidva sta vojaka, nama je stisnil roke, še kolega, profesorja. Vi ga peljete kot političnega jetnika, a je človek kot vi in ne zločinec, če je drugega rodu. V Trstu ga izročite s tem mojim pismom vred vašemu poveljstvu.«

Čeprav je bil Fogar sam pod policijskim nadzorstvom, je imel nevidne zveze, s katerimi je marsikoga rešil tudi smrti.

SPRAŠEVALEC: *Pa še Vaše zadnje srečanje z njim? Kdaj in kakšno je bilo?*

PROF. BEDNARIK: Prav je, da ste me to vprašali, posebno zdaj, ko se odpira novo šolsko leto tudi na slovenskih šolah. Spominjam se, da sva kmalu po vojni potovala s pokojnim profesorjem Budalom kot zastopnika sindikatov v Rim posredovat na razna ministrstva za priznanje slovenskih šol. Šla sva tudi k nadškofu Fogarju v lateransko palačo. Nadvse prijazno naju je sprejel. Bil je že točno poučen o naših šolskih razmerah. »Težka je vajina pot,« je dejal, si prižgal neizogibno cigareto in si pogladil že redke lase. »Nino, kavo in cigarete, kozareček likerja in naj nas nihče ne moti!« Brž je sestavil priporočilna pisma za ministre in strankina tajništva. »Pomagala vam bodo odpreti vrata. Vedi, škof Fogar bo svojim goriškim rojakom, posebno Slovencem, vedno pomagal za njih pravice. V prvi vrsti še za vaše šole, za katere vem, da se bodo odprle in se bodo razvijale po vaših potrebah in željah, za kar vam dajem še poseben blagoslov.«

Z Budalom sva poljubila škofovski prstan na roki, ki je pri mojem zadnjem srečanju z njim podelila blagoslov našim po vojni obnovljenim slovenskim šolam.

JURE KORITNIK

Vem, deklica

Vem za otok,
kjer se izgubiva brodolomca,
vem za tih kotiček,
kjer se ustaviva brezdomca.

Vem za nebo,
kjer bova naša skupno zvezdo,
vem za drevo,
kjer bova spleta toplo gnezdo.

Vem za jezero,
kjer bodo sanje resnica,
vem za gaj,
kjer boš srebrna ptica.

Vem za gozd,
kjer bom hrast,
in za livado,
kjer boš življenje in rast.

Vem za ogenj,
ki bo edino naju ogrel,
vem za ljubezen,
kjer boš ti klic, jaz pa odmev...

Martin Jevnikar

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA LITERATURA (nadaljevanje)

IVANKA HERGOLD

Ivanka Hergold se sicer ni rodila v Trstu, toda po poroki s Tržačanom Markom Kravosom se je 1971 za stalno naselila v Trstu in postala zamejska pisateljica; in kot Tržačanka je nastopila tudi v letošnji 4. številki ljubljanske revije *Scdobnost*.

Rodila se je 27.VIII.1943 v Gradišču pri Slovenjem Gradcu, dovršila gimnazijo v Ravnah (1961), nato je na Filozofski fakulteti ljubljanske univerze diplomirala na prvi stopnji iz predmetne skupine slovenščina - angleščina (1968-69). Poučevala je tri leta v Krškem, lani pa se je preselila v Trst. Pisati je začela že v gimnaziji in njena prva vidnejša prozna objava je v maturskem almanahu *Vresje* (Ravne 1961). V *Sodobnosti* sodeluje od 1967 in njeni prispevki so drobne črtice in lirični zapisi. Oglašja se tudi v mariborskih *Dialogih*, v idrijskih *Kapljah*, v tržaškem *Dnevu*, tržaškem *Zalivu* in drugod. Njena novela *Prazna hiša* je izšla v hrvaškem prevodu (*Mogućnost* 1970, št.9, 957).

Hergoldova se je poskusila tudi v poeziji in je v *Zalivu* 1967 priobčila štiri pesmi: *Lajajte, Čez koliko... let, Sanjam te, Julija* se je poročila. Napisane so v slogu tedanje poezije mladih, ki so iskali novo pesniško pot avantgardizem in absurd.

Njena prva samostojna knjiga je izšla letos - z letnico 1971 - v zbirki *Pota mladih*, ki jo izdaja Mladinska knjiga v Ljubljani. Naslov ji je *Pasja radost ali karkoli...* V knjigi je 21 črtic in drobnih zapisov, večina je bila že objavljena v revijah, gre torej za nekak obračun dosedanjega dela. Zbirki na pot je napisal nekaj spremnih besed urednik Ivan Potrč, ki pravi: »Že prva črtica, ki jo preberete, vam pove, da jo je napisalo svoje pisateljsko pero. Sam ne veš kdaj in že se resničnost sprevrže v pravljico - a v pravljico zato, da bi nam mlada pisateljica več povedala, da bi se znebila stiske, ki jo ncsi v sebi, ona sama in njeni junaki, da bi se te stiske osvobodila. To je literatura, ki je še vedno v prvem vretju: v njej začetimo pisateljčino nadarjenost in moremo slutiti jutrišnje pero.«

Prva črtica, ki jo omenja Potrč, je *Pravljica o dedku in dedku*. Z babico so živeli na majhni gorski kmetiji, zato sta si dedek in babica želela, da bi se preselila v ravnino. Res je dedek razprodal vse, le hiše ni hotel nihče kupiti. Ostali so v hiši in trpeli lakoto. V to realistično okolje pa je vdolana pravljica o dečku, ki se izgubi v gozdu, doživi čudovite stvari, nato kupi v mestu čudodelnega jeklenega konja in z njim spremeni kamnito zemljo v rodovitno polje. Ded je šel na polje in ga začel obdelovati, bil je »visok in silen kot kameniti velikan.«

Resničnost in pravljica, ki pa bi prav lahko ne bila pravljica. Gre za sodobni problem zapuščanja zemlje in bega v mesto. Brez pravljice jeklenega konja, toda s sodobnimi jeklenimi poljedelskimi stroji bi nerodovitno zemljo spremenili v rodovitno in dovolj bi bili trije ljudje, da bi jo obdelovali. Tudi bi bili stroji za kmečko mladino privlačnejši kakor motike in lopate, kakor je bil jekleni konj za dečka. Pisateljica je črtico tako živo, nazorno in prepričljivo podala, da bravca prime in mu da misliti.

Podoben problem obravnava v drugi črtici *Potem pride mačka*. Po desetih letih se lastnik kmetije vrne iz mesta, najde polja zapuščena in hišo na pol podrtjo, le mačka je še lovila miši v njej in nekako skrbela zanjo.

Bilo mu je žal, da je vse zapravlil samo za dobro jedajo. Tudi ta črtica je prepričljivo napisana.

V ostalih črticah zanimajo pisateljico ljudje, ki imajo to ali ono posebnost, kar jih loči od vsakdanjih ljudi, tako imenovane »male ljudi«; ti sicer ne spreminjajo sveta, a ga že s svojim dejanjem in nehanjem delajo zanimivejše. Tako opisuje vdovca, ki ga pregovorijo, da se drugič poroči, pa iz cerkve grede pobegne pred grdo ženo. Staro teto in njene prijateljice, ki prirejajo majhne zabave, kadar ni stroge gospodinje doma. Čudno mesto, v katerem je vse diktatorsko programirano, a ne moreš več pobegniti iz njega. Doro, ki gre prvič s fantom, domači pa jo imajo še za »naše dete«. Jožeta, ki ima nenavadno okrogle oči. Mesečnega Mihaela, ki živi pri sestri, dokler ta ne pobegne od njega. Cistivca oken, ljubosumnega moža, ki pošlje ženi rože, potem jo muči, kdo ji jih je poslal. Taki in podobni ljudje se kar vrstijo, proti koncu knjige pa se črtice spremenijo v drobne zapise na eni ali dveh straneh, izrazito liričnega navdiha.

Hergoldova opisuje sočno, realistično nazorno, z nekaj potezami zna svoje ljudi oživiti in jih narisati v njihovi posebnosti, enkratnosti. Njeni junaki znajo misliti in govoriti, zgodbe imajo zaokroženo vsebino, v vseh junakih pa je neka tragika, ker se ne znajo vključiti v razmere in življenje. Ob ljudeh pa ima Hergoldova velik smisel za naravo, ki jo spretno dodaja kot spremljevalko dogajanja ali okvir. Njeno pripovedovanje noče biti za vsako ceno »moderno«, vtis imaš, da se je učila pri Tavčarju (Med gorami), Kersniku (Kmečke slike in povesti) in realistihi. Seveda pa podaja svoje črtice z današnjo tehniko in današnjim jezikovnim razvojem.

O svojem pisanju je Hergoldova sama zapisala: »Vzemirja me problem čistega, vznemirja me izgubljenost človeka, ki se ne znajde v mestu...« Vse te probleme najdemo v knjigi in tudi zaradi teh problemov, ki danes izgubljajo vrednost pri pisateljih, je Hergoldova zanimiva in prijetna izjema.

GORICA

V Gorici se v zadnjih letih literarno ustvarjanje bistveno ni pomnožilo, vendar pa je izšlo nekaj knjig, ki jih je treba omeniti.

ŠTEFAN TONKLI — VENCESLAV SEJAVEC

O Štefanu Tonkliju sem pisal v Mladiki leta 1969, str.94., kjer sem ocenil njegove pesniške zbirke: *Pesmi* (Trst 1934), *Bežni oblaki* (Gorica 1948), *Neurejen venec* (Buenos Aires 1950) in *Venec na grob materi* (Zbornik Svob. Slovenije, Buenos Aires 1954). Iz Argentine se je vrnil na Goriško in od 1964 je župnik v Mavhinjah. Kot pesnik se je podpisoval Venceslav Sejavec, v Argentini pa Slavko Srebrnič.

Leta 1969 je izdal v samozaložbi - kot vse ostale knjige - v Gorici pesniško knjigo *Kaj si, bolečina?* Gre za 40 rdečih strani, na katerih je ena sama pesnitev v treh delih *Kaj si bolečina? Verzi* - od enega do štirih - so razdeljeni po vsej knjigi, knjigo pa je po lastnih besedah izdal zato, da bi poživil kulturno delo v Gorici. Podpisal se je Sfinks.

V pesnitvi se sprašuje, kaj je pravzaprav bolečina. Ali je kemična spojina, raztopina, prvina, sestavina, privid

in strah, bitij blodnih mrzki dah, misel žgoča, usedlina žalosti in vina, cvet pelina... Proti koncu prvega dela pa pravi, da je bolečina »utrip življenja, / bolečina, / ti si plod zorenja... / vez spomina, / mojih dni vsebina...«

V drugem delu so vprašanja globlja, segajo v samo bivanje in smisel življenja in prihajajo do zaljučka: »Bolečina, / si jasnina, / barv ubrana harmonija, / veličastna simfonija...«

V tretjem delu še naprej razglablja o bolečini, ki je »kruh zemljana, / slednji živi / v zibel dana«, ki spremlja človeka od rojstva do groba, in »ko najvišja si — / si smrt... / Tisti hip / odpre se vrt — / večnosti vzcvete sinjina...«

Pesnitev je globoka — avtor je dodal bel listek, na katerem je natisnjeno: »Ustavi se 15'' na vsaki strani.« Verzi so izklesani, zgoščeni, kar 27 se jih končuje z vprašajem, eden ima piko, vsi ostali po tri pike, torej pomišljaj. Navadno se verzi rimajo.

(Glej moje kratko poročilo v *Literarnih vajah*, XXI., 1969/70, str. 124.)

ACE MERMOLJA

Rodil se je 9.XI.1951 v Gorici, kjer je dovršil klasično gimnazijo. Zdaj študira slovenistiko in primerjalno književnost na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Doslej je objavljial pesmi v *Literarnih vajah*, *Jadranskem koledarju*, študentski *Tribuni*, *Prostoru* in času ter v *Sodobnosti*.

Prva zaokrožena podoba pesmi Ace Mermolja je izšla v 3. št. PESNIŠKEGA LISTA, ki jih izdajata Založba Lipa v Kopru in Založništvo tržaškega tiska v Trstu, leta 1972. Pesniški list prinaša 11 pesmi in kaže avtorjev svet, ki sega od Krasa do Benečije in morja. V tem svetu opaža predvsem drobne stvari, za katere ima oster posluh, v njem pa je tudi tesnoba in osamelost sodobnega življenja.

V prvi pesmi *Beli kurenti* pravi, da bo šel med bele kurente »in v kclu bom stresel sence z obraza. / Tudi ACE bo bel kurent!« Na Krasu je vse »mrzlo in oskrumjeno«, ne najde ljubezni, ostre skale so ga prebodle, da je preboden »kot piška na ražnju«. V Benečiji je vse sivo, od sonca do duše, križa, prošenj, samo »smeh pijanih je črn

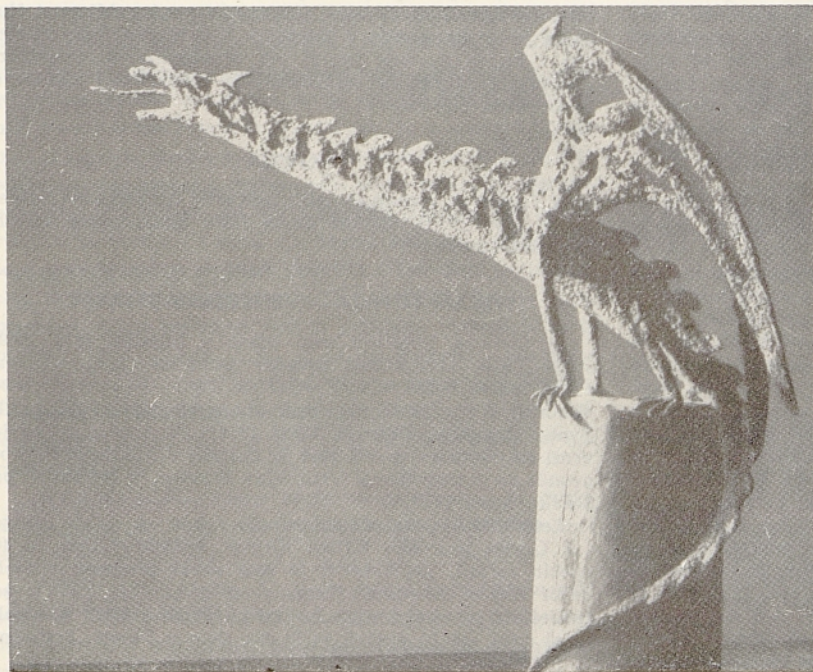
/ in moja ljubezen do te zemlje / je RDEČA«. Tri pesmi so izrazito »domače«. V eni opisuje zaboj na kašči, v katerem je našel vrsto starih predmetov. Rad ima ta zaboj in vanj bi zaprl »ko se mi do črev gnusijo / ženska ali večerja / ... svoj kosmati obraz / in bi kot vsa ostala šara / ostal zvaljen v prah«. V *Himni omari* pravi, da je edina starina, edina hrastovina, »ki te sliši in sprejema bolečine«. Vanjo skriva pesmi, »ko bom pa star in gluha, / sit belih, ženskih rjuh, / si bom iz nje napravil krsto, / za v prvo parnaško vrsto«. V pesmi *Soba* trdi, da si bo sobo lepo opremil, na sredi pa bo postavil lampijon »za dneve, ko bom pijan / ali pa tako čudno sam, / da bom drsel obenj oprijet / na gladka tla«.

V ostalih pesmih je še več humorja. V *Bolečini* zatrjuje, da ga je prvič zbolelo, ko ga je udaril sosedov Peter po nosu, drugič, ko ga je zavrnila plavalaska, tretjič pa ga je »ob porazu domačega moštva / zajela kar skupna bolečina«. Današnje življenje nima nobenih idealov, saj »mi igramo na ščinke, / mislimo na ščinke, / ljubimo ščinke, / si želimo od življenja / samo ščinke«, ker imamo »ščinkaste duše«. V *Res presenetljivem spoznanju dragega Ackota* je ugotovil, da so danes važni »beli zobje / v lupini dišečega jabelka / in rosa«. Lep verz mora biti »kot letalo nad streho... kot žarnice rdečega mesta... kot Maja v modri halji«. V pesmi *Morje* je lepo naslikal večer na morju: »Ribič položi / svojo koščeno glavo / k slanemu dnu / preperere barke / in misli / na raztrgane mreže.«

Pesmi Ace Mermolja ne prinašajo novih spoznanj, občutij, vendar se prijetno berejo, ker so zgrajene iz drobnih dogodkov in predmetov, ki so jih mnogi vrgli že v staro šaro, pesniku pa so ljubi, ker predstavljajo nekdanje življenje, katerega vse moderne »ščinke« ne morejo nadomestiti. Kljub težavam življenja pa ga ni zapustil smisel za humor, duhovit, nevsihljiv, ki bistrovidno gleda iz skoraj vseh pesmi. Pripovedovanje je v glavnem tradicionalno, največ ima glavnih stavkov, pogosto gre za naštevane. Jezik je ljudsko preprost, nikjer ne išče novosti za vsako ceno, čeprav pozna sodobne slovenske avantgardistične pesnike, le z vejicami si večkrat ne zna pomagati.

(Glej moje poročilo o zbirki v *Literarnih vajah*, XXIII., 1971/72, str. 154.)

(Dalje)

France Gorše: Zmaj

JURE KORITNIK

RESNICA IN SANJE

Resnice je vse manj —
kot bi se bala belega dneva,
dviga se srd strašnih spoznanj,
dobra beseda v kotu sameva.

Bojim se nečesa v sebi,
bitja, ki nič več ne sanja.
Sen, zagrebi resnico,
resnico, ki bridko pozvanja.

MLADIM

Mladi,
na vas je svet!
Vi ga boste
do kcnca podrli,
veliki dan,
velika noč,
ko boste z njim umrli — — —
če bo še časa za smrt.

MISLI

Solze so orožje šibkih.
Pesti so orožje močnih.
Besede so orožje pametnih.

Vrtovi muz

knjige

JOVAN VESEL - KOESKI

Pri mariborski Založbi Obzorja je izšla v zbirki Znamenja, št. 22-23, študija Andreja Inkreta: Jovan Vesel Koseski. Vprašanje literarne zgodovine. Na koncu je dodatek najznačilnejših izvirnih pesmi Koseskega.

Inkret pravi, da »ne gre za poetsko rehabilitacijo Jovana Vesela in njegovega pesniškega jezika«, ampak hoče raziskati načelna, metodološka vprašanja o slovenski literarni produkciji v 19. stoletju, ki so predvsem vprašanja artističnih in socialno-zgodovinskih oziroma nacionalnih stavov te produkcije. Skratka, gre za to, koliko in kaj je Koseski pomenil v dobi, ko je zlagal pesmi.

Avtor je razdelil knjigo v tri dele. V prvem govori o vprašanju literarne zgodovinske vede nasploh in postavlja zahtevo, da je treba brati in vrednotiti pesniška besedila v duhu tistega časa, ko so nastala. V drugem delu razbira sodbe, ki so jih zapisali o Koseskem slovenski literarni zgodovinarji. Na splošno so te sodbe negativne, če izvzamemo Trdino in Levca, zlasti Levstik in Stritar pa sta po Inkretovem mnenju povzročila, da je »smrt njegove poezije postala dokončna in samoumljiva«. Ostali literarni zgodovinarji so navadno ponavljali Stritarjevo trditev, ne da bi se sami poglobili v pesmi Koseskega in v dobo, za katero jih je napisal.

V tretjem delu govori Inkret o pomenski strukturi Veselove poezije, o njeni izreki, »kaj je z njo prineseno v svetlobo«

Najprej je treba vedeti, da Koseski ni pel zato, da bi postal velik pesnik, ki bi ga zaradi pesništva slavili. Imamo vrsto izjav in pisem Bleiweisu in drugim, v katerih je črno na belem zapisal, da mu je poezija pomenila »v prvi vrsti instrument,

s katerim je mogoče učinkovito pomagati pri konsolidiranju in uveljavljanju slovenskega narodnega gibanja«. Šlo mu je samo za to, »da poezija prispeva k razvoju slovenskega jezika; četudi avtor kdaj obupuje nad smislom svojega pesnikovanja, je vendarle želja, da bi naše narečje' izmaknil žaljivemu omalovaževanju, tista, ki njegovemu pisanju vrača smisel«. Koseski na primer slabo ceni svoj prevod 19. speva Iliade, pesniška slava ga ne zanima. Ne gre za poezijo, sledi iz njegove izjave Bleiweisu, ampak za to, da bi se Slovenci z njeno pomočjo navduševali za domovino. Gre za domovino in za Slovence. V tem poezija izpolnjuje ves svoj namen. Če bi se izkazalo, da avtor takšnemu poslanstvu ni kos, bo neprizadeto prenehal s pesnjenjem. Izdelovanje pesmi je le trda in naporna služba narodni stvarni, domovini in Slovencem. Njegove pesmi pa bodo prebudile nove, boljše

pesmi in tedaj naj jih potomci pozabijo.

Pesmi Vesela Koseskega so v tem pogledu odigrale važno vlogo, saj je znano, da so jih pogosto deklamirali, poslušavci pa so od navdušenja jokali, ker so slišali, da se dajo v zaničevami slovenščini peti tako mogočne pesmi. Inkret zaključuje svojo razpravo z besedami: »Videti je bilo, da je bil Slovencem potreben tak pesnik in ne Prešeren, ki pač ni stregel okusu časa in vladajoče ali z redom zadovoljne družbe.« In še to: »Koseski je bil pesnik zunanjega navdiha, ki je vseboval model poprečnega družbenega in miselnega kriterija njegovega časa. Ko je izginil ta model, je izgubila pravi pomen tudi iz njega zrasla poezija.«

V zadnjem delu je Inkret ponatisnil skoraj vsa značilna pesniška besedila Koseskega, da jih lahko vsakdo sam prebere in si ustvari lastno sodbo o njih. *Martin Jevnikar*

gledališče

ZAČETEK LETOŠNJE GLEDALIŠKE SEZONE

V gledaliških hišah nastaja v teh oktobrskih dneh vznemirjenost in nervoza, saj vsa gledališča že pripravljajo prve predstave v nastopajoči sezoni. Uprave so pripravile že svoje načrte, pobirajo naročnike za abonmajske predstave, seveda so postavile repertoarni načrt in poskrbele za igravski in režiserski kader ter za vse ostalo gledališko osebje, ki je potrebno za redni potek gledališkega življenja. Z vsem tem delom je povezano seveda tudi tržaško slovensko gledališče. Ljubitelje gledališke kulture pa tudi zanima, katera dramska dela bodo slišali po radijskih valovih.

RADIJSKO GLEDALIŠČE

Dramske oddaje na tržaškem radiu so bile doslej dobro zastopane in skrbno pripravljene. Po informacijah, ki jih imamo, prav te oddaje poslušata velik krog poslušavcev. Zato je razumljivo, da jim mora tudi literarna in družinska revija posvečati pozornost. Gotovo pa je, da postajo v splošnem naše tukajšnje časopisje mnogo premalo spremlja.

V kolikor imamo pred seboj bližnji dramski program, se nam zdi vredno opozoriti posebej na tele oddaje:

19. oktobra bo na sporedu zanimiva radijska igra madžarskega pisatelja Istvana Csurka z naslovom »Vsak trenutek ima svoje čudo«. 26. oktobra pa bo v oddaji pretresljiva radijska drama »Dnevnik zasutega rudarja Martina Tiffa«. Delo je napisal Pietro Formentini. Igra je dobila nagrado Premio Italia 1971.

V novembrskem dramskem sporedu bi radi opozorili na »Soočenje«, radijsko igro Helene Jakličeve. V oddaji bo 2. novembra in ima v sebi vsdo težo in lepoto in žalost tistih novembrskih dni.

Začetek vseh teh oddaj je ob 20,35, ko prične četrtkovo radijsko gledališče in se odgrne zastor radijskega odra.

Mladinsko radijsko gledališče kliče tudi v tej sezoni najmlajše poslušavce pred sprejemnik ob nedeljah ob 11,15.

SOBOTNE IGRE prično ob 20,50. Opozorili bi radi na niz petih nadaljevanj romana Anne Wambrecht-

samerjeve »Danes grofje Celjski in nikdar več«. Roman je prevedel v slovenščino Niko Kuret, dramatisirala pa ga je za naš radio Balbina Baranovič Battelino. Gospa, ki je priznana gledališka delavka in režiserka v Ljubljani tudi režira Radijski oder, ki to dramatisacijo pripralja.

Balbina Baranovič Battelino, dramatisator romana o Celjskih grofih, ki delo tudi režira.

V prihodnji številki revije bomo opozorili še na druge radijske igre, predvsem na novosti iz dramske književnosti, ki jih je v nastopajoči sezoni lepo število.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Za redni abonma je Slovensko stalno gledališče pripravilo naslednja dela:

Sezono je odprlo z italijanskim delom »Le premisli, Giacomino«. Pirandello je tako prišel ponovno na slovenski oder v Trstu, predstavo so zaupali režiserju Mariju Uršiču.

Za lahkotnost sporeda naj bi poskrbela Rajmundova komedija »Kralj gora in ljudomrznik«. To delo bo režiral Miran Herzog.

Kot posebnost v repertoarju naj bi bilo dramsko delo Dieter Forteja »Martin Luther in Thomas Münzer ali uvod v »knjigovodstvo«. Napisano je v dramski obliki kronike. Režiral bo to delo Jcže Babič.

Dramsko novost bo predstavljala Benedetičeva drama »Pravila igre«. Pred leti se je Benedetič že poizkusil kot dramatik, tedaj ni poseben uspel, letos bo to drugi poizkus. Režijo so zaupali Andreju Hiengu.

Iz domače literature bodo še Pregljevi »Tolminci«, kakor jih je dramatisiral Mitja Mejak. To predstavo pa bo realiziral Igor Pretner. V rednem repertoarju je tedaj pet del, kar ne bi smelo preveč obremeniti čeprav številčno skromnega igralskega zboru.

Poleg teh del v rednem repertoarju pa ima naše gledališče namen pripraviti še Rabadanovo komedijo »Kadar se ženski jezik ne suče« za tako imenovano ljudsko predstavo. To delo režira Adrijan Rustja. Za otroke bo gledališče naštudiralo Škufcovo pravljico »Janko in Metka« v režiji Marija Uršiča, za tako imenovani Mali Oder pa so izbrali delo »Alpha Beta« pisatelja Teda Whiteheada. Tudi to delo bo režiral Marij Uršič. Kot vsako leto, tako imajo tudi letos v načrtu, povabiti Dramo iz Ljubljane in Maribora.

V igravskem zboru ni sprememb, režiserji so večinoma iz Ljubljane kot smo videli, ostali so pa isti v glavnem drugi gledališki delavci.

Sprememba pa je v demisiji dramaturga Miroslava Košute, ki je prišel pred enim letom iz Ljubljane prav zaradi tega, da je prevzel dramaturško mesto pri gledališču, letos pa je podal ostavko. Njegova vidna zasluga je, da je Gledališki list dvignil iz navadnega reklamnega lističa v pomembno literarno zgodovinsko broščuro. Miroslav Košuta ima tudi estetski čut in pomeni — po našem mnenju — njegov odhod izgubo za gledališče. Nenevaden pa je tudi tako tih odhod, ob prihodu je bilo »uradno« časopisje zelo pozorno nanj in je poudarilo pridobitev, ki smo jo dobili z njim.

Kakor prejšnje sezone, tako bomo skušali tudi letos skrbno spremljati gledališko življenje in poročati sproti o nastajanju predstav in njenih uspehih.

(dalje s str. 122)

slovenske manjšine v državi, kjer je bil kongres in na Koroškem.

Kongres je zelo lepo uspel. Udeležil se ga je tudi predstavnik deželne vlade Furlanije - Julijske Benečije, Luigi Masutto, ki je tudi govoril. Koroški deželni glavar Hans Sima je poslal svojega predstavnika v Trbiž, nato pa je udeležence sprejel v Beljaških toplicah in tudi govoril. Udeleženci, ki so prišli iz različnih držav in krajev, so tako lahko spoznali, da v Kanalski dolini in na Koroškem živi naš narod, v referatih pa so govorniki prikazali, kako je v nekaterih predelih prikrajšan za osnovne narodne in človečanske pravice. Resolucija, ki je bila sprejeta, omenja krivice in je bila razposlana različnim vladam in tiskovnim centrom ter drugim obveščevalnim ustanovam.

EVHARISTIČNI KONGRES

O Evharističnem kongresu, o prihodu papeža Pavla VI. na kongres, o udeležbi Slovencev na kongresu, o vsem tem so že obširno poročali naši časopisi, posebno Katoliški glas in Družina. Mesečna revija prihaja pač z zamudo in z že znanimi novicami.

Vendar, zdaj, ko gledamo na kongres iz časovne razdalje, lahko poudarimo nekaj dejstev s kongresa, ki so zelo pomembna za Slovence.

Papež je bil brez dvoma obveščen, da je prispel v škofijo, v kateri žive tudi slovenski verniki. Zato jih je pozdravil takoj v začetku. Upamo tudi, da je bil seznanjen z dejstvom, da slovenski verniki v videdski škofiji ne uživajo v mnogih cerkvah dobrote materinega jezika kot je to določil koncil.

Goriški nadškof mser. Cocolin je pri posebni pobožnosti za zemejske Slovence na kongresu v slovenskem jeziku maševal in govoril zelo jasno o krajevnih občestvih in o veliki važnosti krajevne cerkve. Prodorna je bila njegova misel, da pomeni slovenska Cerkev veliko obogatitev celotne Kristusove cerkve in da jo je treba torej spoštovati.

Kongresa se je udeležilo okoli štiri tisoč zamejskih Slovencev, mnogi pa so prišli tudi iz Slovenije s svojimi škofi. I.r.

Dalje s str. 123

Ali - nečesa sta se še spomnili, ko sta olajšano stopali proti avtobusni postaji. Da, spomnili sta se, kje sta že videli Sivega gospoda: prejšnjo nedeljo. In tudi pred dvema tednoma, ko sta v nedeljo... in tisto nedeljo tudi, ko... Oh, da, znan jima je bil.

Pa nič za to.

Prihodnjo nedeljo bosta po tedenskemu trudu šli na Kras in se končno odpočili ob olajšujočem kramljanju. In morda bo tudi lepo vreme.

Sivega gospoda pa prav gotovo ne bo več. O tem sta bili prepričani. Kakor vsakokrat prej.

Pisma o radijskem programu

Zadnji čas smo dobili več pisem o radijskem sporedu tržaške postaje. Dopisniki pravijo, da nam pišejo zato, ker spremlja revija radijski spored in seznanja svoje čitatelje z njim. Menimo, da bi bilo bolj umestno, da bi pisali kar radijskemu vodstvu, saj bi na ta način lahko neposredno poslušavci vplivali na spored, vodstvo pa bi morda odprlo oddajo Pogovori s poslušavci, v katerih bi lahko marsikaj pojasnilo in morda sprejelo tudi marsikatero dobronamerno kritiko. Vendar teh pisem nismo mogli vreči v koš in bomo nekatera zato v izvlečkih objavili. Morda bodo kakšni drobci koristili vodstvu postaje za premislek, nekatere poslušavce pa bodo morda zainteresirali za kakše oddaje. Samo ta dobronamerni nagib nas vodi k objavi.

Živ stik z življenjem:

Izredno živ, neposreden stik je postaja dosegla z uvedbo oddaje Šport in glasba, s prenosom olimpijskih iger iz Münchna, s prenosom Evharestičnega kongresa v Vidmu in z drugimi neposrednimi prenosi važnih dogodkov (konference v Celovcu itd.) Tu je postala postaja naenkrat središče pozornosti naših ljudi. Čeprav bo treba še pripraviti krog sodelavcev za take oddaje kot so bile oddaje ob olimpiadi, so kljub temu, tudi nekateri še nepripravljeni, opravili veliko delo. Ob teh oddajah so poslušavci narasli in slede tem neposrednim prenosom z velikim zanimanjem. (Kralj, Trebče, Budin, Zgonik, Gruden, Nabrezina, več pisem iz Trsta).

Naša gospa:

Veste, kaj najbolj pogrešamo v sporedih? »Našo gospo«. Zvedeli smo, da je bolna. Enoglasno ji ključemo vsi poslušavci s Krasa: »Hitro se pozdravite, gospa, in na veselo svidenje!« (Več pisem s Krasa, z druge strani meje in iz Trsta).

Pratika:

Pratika je zelo zanimiva, le izvedbo bi si predstavljali drugačno. Veste, da imam občutek, kakor da se izvajalci norčujejo, pa ne vem, ali

iz samih sebe, ali iz poslušalcev ali iz prof. Bednarika, ki je pratiko sestavil. Posebno je bilo tako v počitnicah. (Župnik Stanič).

Pa tole o radijskih sporedih:

Ko sem bil v nedeljo zjutraj doma, sem ujel: »Taki so naši današnji neprekinjeni sporedi«. Ja, če je spored neprekinjen, koliko pa jih je potem, dvajset ali trideset? Menda je en sam. O teh »sporedih« se ponavlja pesem vsak dan. (Hmeljak, Trst)

Predavanja prof. Toneta Penka

Še to bi rad, zdaj ko je jesen: da bi nam ljubi profesor Penko zopet kaj povedal o naši ljubi naravi. Več profesorjev sem imel za naravoslovje v Ljubljani in Idriji, ali tako kot zna povedati prof. Penko, ni znal nihče. Saj današnji človek tako malo ve o naravi! Predavanja pa naj bi bila ob času, ko je človek zvečer že doma. (Hmeljak, Trst).

O dramah in kriminalkah:

Kar me veseli je to, da so zadnji čas drame in kriminalke bolj užitne, bolj razumljive za navadna ušesa. Saj največ poslušamo mi — »navadni« ljudje, zato mora postaja naša ušesa predvsem upoštevati. Če pa je kje kdo, ki bi hotel nerazumljive »originalnosti«, naj mu pa da postaja taka dela v posebnem programu; kdaj pa kdaj. (Hmeljak, Trst, Tence, Sv. Križ, N. P., Dutovlje).

Razlaga svetniških imen:

Človek bi v tej oddaji rad slišal o imenih svetnikov, ki so nam znani, ne pa samo o imenih, o katerih se ni slišalo nikoli in ki vsaj mene in najbrže tudi drugih poslušalcev ne zanimajo. Nalašč sem velikokrat poslušal, da bi kaj zvedel o znanih svetniških imenih, pa ti kar naprej hudir privleče iz svetniške ropotarnice ime, še nikoli slišano in ne zapisano. V vsaki oddaji, mislim, bi moralo biti vsaj eno ime tako, ki nam je blizu in ga poznamo. (Hmeljak, Trst)

Leksikon tujk:

Nekaj bi vas prosil: da razložite lepemu delu svojih bralcev, kakšne pošasti so to, kakor infrastruktura, rekreacija, kader in podobno, ker nima vsakdo leksikona, da bi tekal gledati vanj. (Hmeljak, Trst)

Napovedovanje:

Ali se vam ne zdi, da so napovedavci in napovedovavke včasih nekoliko površni in malomarni? Včasih, ko se že konča plošča, jih ni od nikoder. Včasih imaš občutek, da je pritekla od nekcd in hitro zdrdrala napoved, da bo potem spet odšla. Slovenščina v poročilih je pa včasih taka, da se kar spogledamo, ko skupaj poslušamo. Pravkar sem na primer slišal, da so... jih atentirali... Napovedovalka pa je rekla, da je v kriminalki nastopila tudi Theuerschuh in je krepko izgovorila »h« na koncu. Sploh se čuti pomanjkanje znanja jezikov, posebno nemščine. (Nekaj profesorjev in poslušavcev iz Gorice).

Dolg jezik naših sodelavcev

Kot poročajo dolgi jeziki naših sodelavcev, so pred nekaj dnevi razdelili v Trstu nekaterim slovenskim kulturnim delavcem in publicistom letošnje nagrade »Veselo poletje«, ki jih je Tržaška ustanova za turizem razpisala za najuspešnejša dela na znanstvenem in publicističnem področju.

Pokal avstrijskega konzula v Trstu in diplomo Kulturne sèupnosti Slovenije je prejel prof. Aleš Lokar za svojo znanstveno razpravo »Primer Sentjurc in slovenski narodno osvobodilni boj kot oblika odpadništva od nemškega naroda«.

Piaketo SKGZ je prejel ČRT za svoje neutrudno in vztrajno delo pri Primorskem dnevniku in tržaškem štirinajstdnevniku DELO.

Posebno diplomo Počitniške zveze Slovenije, okrašeno s slovenskimi narodnimi ornamentami, so za svojo živo prizadetost pri ustvarjanju enotnega slovenskega kulturnega prostora prejeli predavatelji iz Ljubljane na letošnjih študijskih dneh v Dragi.

Kolajno Sija slovenske svobode je za pripravo in izvedbo letošnjih sedmih študijskih dni v Dragi prejelo Društvo slovenskih izobražencev iz Trsta.

Skromno priznanje v obliki celere terana z etiketo »molk je zlato«, darilo zadruga Naš Kras, pa so podelili Agenciji ČUK za to, česar ČUK ni poročal v zadnjih številkah Mladike.

Nagrade so razdelili v drugi polovici septembra na dan Januarija, mučenca, v gostilni pri Jožkotu.

Miloš je plah mladenič. Neki večer so ga povabili na večerjo v družino, kjer so imeli prav lepo hčer. A revež ni vedel, kako bi začel razgovor z njo. Ona je nazadnje to opazila in mu pomagala:

»Jejte! Kaj nimate teka?«

Mladenič jo je ves srečen pogledal:

»Oh, gospodična, vsak moški bi izgubil tek, ko bi imel vas v svoji bližini...«

—o—

Štiriletna Marjetka se ponoči zbudila in ne more zaspati. Vidi, da je tudi mamica zbujena in začne mole-dovati:

»Mami, pravljico, samo eno pravljico!«

Mama pa: »Počakaj še malo! Ko bo prišel domov papa, vama bom povedala pravljico.«

**za
dobro
voljo**

»Teta, pridite k nam, dobil sem sestrico!«, vpije Tomažek.

»Bom, bom, a kasneje, ko bo mama že zdrava.«

»Kar zdaj pridite, saj to se ne naleze...«

Strogi prezbiterijanski pastor ima na moč živahno in moderno hčer. Vsi očetovi nauki ne morejo doseči, da bi ne hodila domov v poznih večernih urah. Ko jo je некоč oče čakal le predolgo, je izgubil zadnjo trohico potrpljenja. Ko se je hči po prstih hotela izmuzniti po hodniku v sobo, je stopil prednjo in ji zaničljivo rekel:

»Lahko noč, Satanova hči!«

»Lahko noč, papa!«

—o—

Na tekmi. Kadar koli sodnik napravi kaj narobe, neka gospa ogorčeno vzklika: Norec, naj gre pomivat lonce, saj ni za kaj drugega!«

Ko se to le večkrat ponovi, je vpraša eden od navijačev »Kako pa veste, da je pri loncih bolj zanesljiv?«

Ona pa: »Kako? Saj je moj mož!«

GUBČEVA KNJIŽNICA

Ob 400. obletnici kmečkih uporov pripravljajo založbe »Partizanska knjiga« iz Ljubljane, »Založništvo tržaškega tiska« in »Spektar« iz Zagreba zbirko

30 knjig iz slovenske in hrvaške književnosti.

Obsežni izbor romanov, novel in pesmi bo zajemal preko 9000 strani in bo bralce seznanil z najrazličnejšimi zgodovinskimi in družbenimi dogodki iz naše starejše in novejšje zgodovine. Knjige bodo v celoti vezane v platno, fiskane na brezlesnem papirju in z barvnim ščitnim ovitkom.

V prednaročilu bo cena te izredno zanimive zbirke znatno nižja.

Prednaročila sprejema:

tržaška knjigarna

T R S T
ULICA SV. FRANČIŠKA 20
Telefon 61-792

R I M - Slovenski

„HOTEL BLED“ ITALIJA

Lastnik Vinko LEVSTIK

ROMA - Via S. Croce in Gerusalemme 40
Tel. 777-102, 7564783

Blizu železniške postaje
Direktna zveza z avtobusom št. 3

Domača kuhinja - Vse sobe s prhami

BOGATA ZALOGA GOSPODINJSKIH, OKRASNIH
IN NABOŽNIH PREDMETOV - LESTENCEV - SVETIH
PODOB IN ROŽNIH VENCEV

Keržè

Trg S. Giovanni 1 — T R S T — Tel. 35-019

CENA 250.- LIR